МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

***Е. Г. Бойченко***
***Д. В. Зятіна***
***В. П. Попелюк***

# ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

***Навчально-методичний посібник***
***для студентів усіх факультетів та форм навчання***

Одеса
Фенікс
2021

УДК 339.97
П 68

*Рекомендовані до друку*
*рішенням навчально-методичної ради університету*
*(протокол № 2 від 25 жовтня 2019 року).*

**Автори:**

**Подцерковний Олег Петрович** – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

**Бойченко Едуард Гаврилович** –доцент кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук;

**Зятіна Діна Володимирівна** - доцент кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук;

**Попелюк Вадим Павлович** –доцент кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук.

**Рецензенти:**

**Степанова Тетяна Валеріївна** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та господарського права Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова;

**Василенко Микола Дмитрович** – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кібербезпеки Національного університету «Одеська юридична академія».

**Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності** :
П 68 навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) [Електронне видання] / О. П. Подцерковний, Е. Г. Бойченко, Д. В. Зятіна, В. П. Попелюк. – Одеса : Фенікс, 2021. – 166 с.

ISBN 978-966-928-610-9

**УДК 339.97**

ISBN 978-966-928-610-9

© О. П. Подцерковний, Е. Г. Бойченко,
Д. В. Зятіна, В. П. Попелюк, 2021

# ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Роль зовнішньоекономічної діяльності в Україні важко переоцінити, адже саме зовнішньоекономічна діяльність завжди розглядалася і залишається пріоритетним напрямом державної економічної політики, що створює основи для розвитку вигідної торгівлі і сприятливого інвестиційного клімату в країні. В умовах сучасних інтеграційних та глобалізаційних процесів зовнішньоекономічне законодавство знаходиться в стані свого розвитку та вдосконалення. Також треба враховувати, що в економічних умовах сьогодення відбувається постійне розширення зовнішньоекономічних відносин як у сфері імпорту товарів і послуг іноземного походження на територію України, так і у сфері експорту вітчизняної продукції на іноземні ринки. Безумовно, зовнішньоекономічну діяльність можна розглядати як одне з головних джерел надходжень до державного бюджету, що зумовлює важливість розвитку зовнішньоекономічної діяльності для вирішення першочергових економічних і соціальних завдань. Істотна значущість зовнішньоекономічної діяльності потребує детального та всебічного дослідження особливостей правового забезпечення зовнішньоекономічних відносин.

**Мета вивчення** дисципліни «Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності» полягає у формуванні у студентів системи знань про сучасні тенденції розвитку правового забезпечення зовнішньоекономічних відносин та вмінь визначати ключові проблеми правозастосування в цій сфері відносин, у розвитку навичок пошуку шляхів можливого вдосконалення господарського законодавства в сфері ЗЕД, у навчанні застосувати відповідні правові положення на практиці.

**Завдання вивчення** дисципліни «Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності» є системою знань, умінь та навичок, зокрема:

- ***Знань*** національного законодавства щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності, методів та форм державного

регулювання сфери ЗЕД з набуттям такого рівня їх розуміння, щоб бути здатними застосувати нормативні положення у практичній діяльності;

- ***Вмінь*** виокремлювати з-поміж інших правових відносин господарські відносини в сфері ЗЕД, визначати правовий статус суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, розуміти сутність та особливості різних видів зовнішньоекономічної діяльності, аналізувати специфічні законодавчі положення щодо сфери ЗЕД, орієнтуватися в основних засобах державного регулюючого впливу на зовнішньоекономічну діяльність, встановлювати характерні ознаки та специфіку застосування господарсько-правової відповідальності до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, вивчати міжнародно-правові засади щодо організації та здійснення зовнішньоекономічної діяльності;
- Навичок застосування сучасних інформаційних технологій та інформаційних ресурсів з господарського права для розв'язання практичних задач із особливостей здійснення різних видів зовнішньоекономічної діяльності та порядку вирішення зовнішньоекономічних спорів, що виникають в сфері господарювання.

## СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

| Форма навчання | Курс | Лекційні заняття | Практичні заняття | Всього | Самостійні роботи | Кількість кредитів ECTS | Екзамен | Залік |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Очна | | | | | | | | |
| ЦГЮ | 1м | 20 | 24 | 44 | 46 | 3/90 | - | + |

## ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

| № | Теми |
|---|---|
| 1 | Поняття, види та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності |
| 2 | Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності |
| 3 | Фора та зміст зовнішньоекономічних контрактів |
| 4 | Правила ІНКОТЕРМС у зовнішньоекономічних контрактах |
| 5 | Розрахунки за контрактами ЗЕД |
| 6 | Санкції за порушення правил здійснення ЗЕД |
| 7 | Правила здійснення зовнішньоекономічної діяльності в умовах євроінтеграційних процесів |

# НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ЛЕКЦІЙ

## Лекція № 1

## Тема: Поняття, види та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності

### Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань про сутність і складові зовнішньоекономічної діяльності, її суб'єктний склад, особливості видів та джерел правового регулювання ЗЕД.

### Результати вивчення

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аналізувати і синтезувати досягнення науки господарського права, зокрема щодо специфіки господарсько-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності
- розробляти проекти нормативно-правових актів з питань організації та здійснення зовнішньоекономічної діяльності
- використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність.

### Література

***нормативно-правові акти:***


1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *ВВР*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18-22. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *ВВР.* 2012. № 44-45, № 46-47, № 48. Ст. 552.
5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. *ВВР*. 2005. № 32. Ст. 422.

6. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. *ВВР.* 1991. № 29. Ст. 377.
7. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту : Закон України від 22.12.1998 р. *ВВР.* 1999. № 9-10. Ст. 65.
8. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту : Закон України від 22.12.1998. *ВВР.* 1999. № 12-13. Ст. 80.
9. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну : Закон України від 22.12.1998. *ВВР*. 1999. № 11. Ст. 78.
10. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. *ВВР*. 2001. № 29. Ст. 137.
11. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності : Закон України від 23 грудня 1998 року. *ВВР.* 1999. № 5-6. Ст. 44.
12. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21 червня 2018 р. *ВВР.* 2018. № 30. Ст. 239.
13. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. *ВВР.* 1994. № 25. Ст. 198.

***Спеціальна література:***

14. Аляб'єва Н.В. Використання правил Інкотермс при укладенні договору поставки. *Економіка будівництва і міського господарства.* 2011. Т. 7. № 4. С. 209–215.
15. Господарське право : підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
16. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа : збірник нормативних актів / Упорядник М.І. Камлик. К: Атака, 2014. 680 с.
17. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навч. посібник / за ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. К.: ЦНЛ, 2006. 271 с.
18. Інкотермс 2010. Правила ІСС з використання термінів для внутрішньої та міжнародної торгівлі / пер. з англ. ТОВ «Асоціація експортерів і імпортерів «ЗЕД». К.: Асоціація «ЗЕД», 2011. 265 с.
19. Курило Ю. ЗЕД-контракт: застосовуване право. *ЮРИСТ & ЗАКОН*. 2012. № 4. С. 11-18.
20. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. для

студ. вищ. навч. закл. / Дахно І. І., Барановська В. М., Бовтрук Ю. А. та ін.; за ред. І. І. Дахна. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
21. Рилач Ю. Імперативні норми права у міжнародному комерційному арбітражі. *Юридичний журнал.* 2009. № 3. С. 20-26.
22. Румянцев А.П. Зовнішньоекономічна діяльність : навч. посіб. / А.П. Румянцев, Н.С. Румянцева. К. : Центр навч. л-ри, 2004. 377 с.
23. Сабадаш В.В. Зовнішньоекономічна діяльність: опорний конспект лекцій та методичні вказівки до проведення практичних занять та самостійної роботи для студ. спец. «Економіка підприємства» денної форми навчання / В. В. Сабадаш, С. А. Петровська. Суми : СумДУ, 2013. 118 с.
24. Черниш Ю.О. Чинники підвищення ефективності організації ЗЕД підприємства. *Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції Рівне – Київ Дніпропетровськ.* 2013. № 6. С. 14-17.
25. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

**План**

1. Поняття та сутність зовнішньоекономічної діяльності.
2. Джерела правового регулювання ЗЕД.
3. Принципи ЗЕД.
4. Види зовнішньоекономічної діяльності.
5. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

**Основний зміст**

***1. Поняття та сутність зовнішньоекономічної діяльності.***

Визначення ЗЕД надано в ст. 377 ГК України, відповідно до якої "зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання є господарська діяльність, що у процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном, зазначеним у частині першій статті 139 цього Кодексу, і/або робочою силою". В даному випадку критерієм віднесення певного виду господарської діяльності до ЗЕД виступає перетинання митного кордону майном та/або робочою силою в процесі здійснення такої діяльності.

Основні характеристики визначення ЗЕД можуть бути відтворені також на підставі Закону України "Про зовнішньоекономічну діяль-

ність" від 16.04.91 р. (далі – Закон "Про ЗЕД"). У ст. 1 цього Закону зовнішньоекономічна діяльність визначається діяльністю суб'єктів господарської діяльності України й іноземних суб'єктів господарської діяльності, яка побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Наразі участь українських юридичних і фізичних осіб у господарських відносинах за кордоном завжди розглядається як їхня зовнішньоекономічна діяльність. Нерідко іншою стороною зовнішньоекономічних відносин таких суб'єктів є державний орган іншої держави. Транзит товару через територію України належить до ЗЕД того суб'єкта господарської діяльності України, що надає дані послуги іноземному суб'єктові.

Іноді іноземний учасник ще не вступив у правовідносини, але, з огляду на спрямованість відповідних дій українського суб'єкта господарювання (наприклад, розміщення товару на складі митного органу для наступного експорту згідно зі ст. 121 Митного кодексу України), таку діяльність варто розглядати як ЗЕД. При вивченні змісту зовнішньоекономічної діяльності необхідно провести аналіз основних ознак ЗЕД відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та Господарського кодексу України для більш глибокого розуміння сутності зовнішньоекономічної діяльності.

ЗЕД охоплює суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності, включаючи зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво, спеціалізацію та кооперацію у сфері виробництва, науки і техніки, економічні зв'язки у сфері будівництва, транспорту, експедиторських, страхових, розрахункових, кредитних та інших банківських операцій та надання інших послуг.

### *2. Джерела правового регулювання ЗЕД.*

Джерелами правового регулювання ЗЕД є насамперед Конституція України.

Це, наприклад, ст. 18, що закріплює принцип взаємовигідного співробітництва із членами міжнародного співтовариства. У ст. 92 Конституції України вказується, що основи ЗЕД визначаються виняткова законами України. Господарський кодексУкраїни займає тут місце основного акта законодавства, регулюючи відносини у ЗЕД у розділі VII

“Зовнішньоекономічна діяльність”. Серед спеціальних законів треба насамперед відзначити Закон від 16.04.91 р. “Про зовнішньоекономічну діяльність”, а також низку інших законів, зокрема “Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі ЗЕД” від 23.12.98 р.,“Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту” від 22.12.98 р. У законодавство про ЗЕД входять і закони, що регулюють суміжні з ЗЕД відносини, наприклад, Митний кодекс України від 13.03.2012 р., Закон “Про режим іноземного інвестування” від 19.03.96 р. та ін. При вивченні матеріалу необхідно враховувати, що система нормативних джерел правового регулювання ЗЕД не обмежується законодавчими актами, а включає також Укази Президента України, нормативні акти Кабінету Міністрів України, Державної фіскальної служби України, Міністерства економіки, торгівлі та сільського господарства тощо.

Особливістю є також широке застосування такого джерела правового регулювання, як міжнародні договори України, а також специфічної групи норм, іменованої lex mercatoria (міжнародне комерційне право) й інших міжнародних норм рекомендаційного характеру. Важливим джерелом права тут виступає також практика міжнародного комерційного арбітражу. Нарешті, джерелом права тут може слугувати зарубіжне законодавство й зарубіжна судова практика, оскільки права та обов’язки сторін зовнішньоекономічної угоди визначаються правом, яке обрано сторонами, якщо інше не передбачено законом. У разі відсутності вибору права до змісту правочину застосовується право, яке має найбільш тісний зв’язок із правочином (ст. 32, 44 Закону «Про міжнародне приватне право»).

Істотне значення в регулюванні ЗЕД надається звичаю. Суб’єкти ЗЕД при складанні тексту зовнішньоекономічного договору мають право використовувати відомі міжнародні звичаї, рекомендації міжнародних органів і організацій, якщо це не заборонено прямо або у винятковій формі законами України (ч. 1 ст. 6 Закону “Про ЗЕД”).

А відповідно до п. 4 ст. 28 Закону України “Про міжнародний комерційний арбітраж” у всіх випадках третейський суд приймає рішення відповідно до умов договору й з урахуванням торговельних звичаїв, які стосуються даної угоди.

На застосування звичаю як джерела правового регулювання ЗЕД також орієнтують положення ст. 9 Віденської конвенції 1980 року “Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів”. Суб’єкти ЗЕД зазви-

чай використовують письменні зведення звичаїв із певних питань, серед яких "ІНКОТЕРМС 2010",

Уніфіковані правила і звичаї для документарних акредитивів 2007 року, Уніфіковані правила з інкасо 1995 р. – Міжнародної торговельної палати; Принципи міжнародних комерційних договорів 1994 року, розроблені УНІДРУА (міжнародним інститутом уніфікації приватного права).

До джерел також належать: судова практика, ділова практика, кодекси поведінки, рекомендаційні документи міжнародних організацій, праці видатних юристів та ін.

### *3. Принципи ЗЕД.*

ЗЕД підпорядковується певним принципам, серед яких на підставі ст. 377 ГК України і ст. 2 Закону про ЗЕД можна виділити:

- принцип суверенітету при здійсненні ЗЕД, що полягає в праві народу України самостійно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність, керуючись українськими законами;
- принцип свободи ЗЕД, що означає право суб'єктів ЗЕД добровільно вступати в зовнішньоекономічні відносини, здійснювати цю діяльність у будь–яких формах, які прямо не заборонені чинними законами;
- принцип юридичної рівності й недискримінації, що полягає в рівності перед законом усіх суб'єктів ЗЕД незалежно від форм власності, у забезпеченні вільної економічної конкуренції та обмеженні монополізму у сфері ЗЕД;
- принцип верховенства закону, що полягає в регулюванні ЗЕД винятково законами України;
- принцип рівного захисту прав і інтересів суб'єктів ЗЕД, у тому числі прав і інтересів суб'єктів ЗЕД України й іноземних суб'єктів на території України, прав і інтересів суб'єктів ЗЕД України за межами України відповідно до норм міжнародного права, державних інтересів України як на її території, так і за її межами;
- принцип еквівалентності обміну й неприпустимості демпінгу при ввозі й вивозі товарів. При цьому під демпінгом розуміється "ввіз на митну територію країни імпорту товару за ціною, нижчою від порівняної ціни на подібний товар у країні

експорту, яке заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару" (ст. 2 Закону "Про ЗЕД").

У свою чергу, із загальних принципів ЗЕД випливають принципи державного регулювання ЗЕД (ст. 8 Закону), які ґрунтуються на сформованій системі та структурі державного регулювання ЗЕД на території України.

Державне регулювання ЗЕД повинне забезпечувати: захист економічних інтересів України й законних інтересів суб'єктів ЗЕД, створення рівних можливостей для розвитку підприємницької діяльності, заохочення конкуренції та обмеження монополізму у сфері ЗЕД на основі системи коштів захисту внутрішнього ринку, здатних забезпечити захист його від іноземної конкуренції, про що піде мова далі.

### *4. Види зовнішньоекономічної діяльності*

Говорячи про *різновиди ЗЕД*, варто сказати, що чинним законодавством встановлений невичерпний їхній перелік, оскільки допускаються будь-які види, не заборонені законами України.

Причому, заборонені види ЗЕД мають одиничний характер. Заборони, як правило, встановлюються законами України (ст. 9 Закону України "Про металобрухт" від 05.05.99 р.; ст.4 Закону України "Про пестициди і агрохімікати" та інші).

Стаття 4 Закону "Про ЗЕД" до видів ЗЕД відносить: експорт і імпорт товарів, капіталів, робочої сили; надання суб'єктами ЗЕД України різних послуг іноземним суб'єктам господарювання; міжнародні фінансові операції й операції з цінними паперами, кредитні й розрахункові операції між суб'єктами ЗЕД і іноземними суб'єктами господарської діяльності; здійснення спільної підприємницької діяльності між суб'єктами ЗЕД і іноземними суб'єктами господарської діяльності, орендні, лізингові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності, операції по придбанню, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку тощо.

Практика світового розвитку показала, що одним із найперспективніших способів активізації ЗЕД і залучення іноземних інвестицій є створення вільних економічних зон (далі – ВЕЗ), робота яких сприяє підвищенню ділової активності, зростанню виробництва в країні. У ст.1 Закону "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних

(вільних) економічних зон" від 13.10.92 р. ВЕЗ визначається як частина території України, на якій установлюються і діють спеціальний правовий режим економічної діяльності та порядок застосування і дії законодавства України. На території ВЕЗ впроваджуються пільгові митні, валютно-фінансові, податкові й інші умови економічної діяльності національних і іноземних юридичних і фізичних осіб.

Визначення видів зовнішньоекономічної діяльності потребує детального аналізу положень Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», який містить невичерпний перелік видів ЗЕД. Також необхідно враховувати специфічні риси таких різновидів ЗЕД, як використання активів з-за кордону, контрактні форми ЗЕД, міжнародні інвестиції та інші.

### *5. Суб'єкти зовіншьоекономічної діяльності.*

Згідно із статтею 378 ГК України суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності є:

- господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до Господарського кодексу України, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;
- громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці;
- зовнішньоекономічні організації, що мають статус юридичної особи, утворені в Україні відповідно до закону органами державної влади або органами місцевого самоврядування.

Закон України "Про ЗЕД" ширше підходить до складу суб'єктів ЗЕД, відносячи до них також:

- будь-яких фізичних осіб, які наділені цивільною правоздатністю й дієздатністю відповідно до законів України й постійно проживають на території України;
- об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, що не є юридичними особами відповідно до законів України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено

здійснювати господарську діяльність (наприклад, просте товариство);

- структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, що не є юридичними особами відповідно до законів України (філії, відділення й т.п.), які мають постійне місцезнаходження на території України;
- спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України й іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні та мають постійне місцезнаходження на території України;
- інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України;
- держава Україна в особі її органів, місцеві органи влади і управління в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, а також інші держави, які беруть участь у господарській діяльності на території України.

Здійснюючи ЗЕД держава не лише вступає у безпосередні господарські відносини через свої органи, але й формує загальне поле зовнішньоекономічної діяльності, виступаючи її регулятором та гарантом захисту прав та законних інтересів суб'єктів цієї діяльності.

При аналізі суб'єктного складу зовнішньоекономічних відносин необхідно звернути увагу на правовий статус та порядок створення представництв іноземних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на території України, що регламентується Законом України «Про ЗЕД», Інструкцією про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні від 18.01.1996 р.№ 30.

Момент виникнення зовнішньоекономічної правосуб'єктності (права на ЗЕД) різний для вищевказаних категорій осіб – суб'єктів ЗЕД. Право на здійснення ЗЕД юридичними особами повинне бути закріплене в їх установчих документах.

### Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Назвіть види зовнішньоекономічної діяльності відповідно до законодавства України.
2. Визначте суб'єктний склад зовнішньоекономічних відносин.

3. Охарактеризуйте ознаки та принципи зовнішньоекономічної діяльності.

## Лекція № 2

### Тема: Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

**Мета вивчення**

Надати уявлення та сформувати систему знань про засади державного регулюючого впливу на зовнішньоекономічну діяльність, визначити засади державного регулювання ЗЕД, зрозуміти їх сутність.

**Результати навчання**

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аналізувати і синтезувати досягнення науки господарського права щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності в українських та іншомовних джерелах;
- розробляти проекти нормативно-правових актів щодо державного регулюючого впливу на сферу ЗЕД;
- використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів господарювання.

**Література**

***нормативно-правові акти:***


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18-22. Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
3. Господарський процесуальний кодекс від 06.11.1991 № 1798. В*ідомості Верховної Ради України.* 1992 р. № 6. Ст. 56.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *ВВР.* 2012. № 44-45, № 46-47, № 48. Ст. 552.
5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. *ВВР.* 2005. № 32. Ст. 422.

6. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. *ВВР*. 1991. № 29. Ст. 377.
7. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998. *ВВР.* 1999. № 9-10. Ст. 65.
8. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту: Закон України від 22.12.1998. *ВВР*. 1999. № 12-13. Ст. 80.
9. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну : Закон України від 22.12.1998 р. *ВВР.* 1999. № 11. Ст. 78.
10. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. *ВВР*. 2001. № 29. Ст. 137.
11. Про приєднання України до Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів : Закон України від 10.01.2002 р.
12. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності : Закон України від 23 грудня 1998 року. *ВВР.* 1999. № 5-6. Ст. 44.
13. Про концесію : Закон України від 03.10.2019 р. *Офіційний вісник України* від 01.11.2019. 2019 р. № 84.
14. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. *ВВР.* 2018. № 30. Ст. 239.
15. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. *ВВР*. 1994. № 25. Ст. 198.

***Спеціальна література:***

16. Господарське право : підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
17. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навчальний посібник. К.: Знання, 2006. 463 с.
18. Рум'янцев А.П., Рум'янцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність : навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2014. 377 с.
19. Єременко О., Тимченко А. Що треба знати про концесію. *Бухгалтерія.* 2011. 2 серпня. № 31 (446).
20. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навчальний посібник / за ред. Козака Ю.Г., Логвінової Н.С., Сіваченка І.Ю. 2-ге вид., перераб.і доп. К.: ЦУЛ, 2016. 792 с.

21. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : підручник для вузів / І.В. Багрова, Н.І. Редіна, В.Є. Власик, О.О. Гетьман; за ред. І.В. Багрової. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 580 с.
22. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа : збірник нормативних актів / упорядник М.І. Камлик. К: Атака, 2014. 680 с.
23. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства : навч. посіб. / Г.М. Дроздова. К. : ЦУЛ, 2002. 172 с.
24. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємства. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2013. № 1 (6). С. 146-151.
25. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навч. посібник / за ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. К.: ЦНЛ, 2006. 271 с.
26. Козик В.В. та ін. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. 2-ге вид. перероб. і доп. К.: ЦУЛ, 2004. 608 с.
27. Кредісов А.І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. К. : ВІРА-В, 2002. 552 с.
28. Мережко А.А. Lex mercatoria: теория и принципы транснационального торгового права. К.: Таксон, 1999. 415 с.
29. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін.; за заг. ред. В. К. Мамутова. К.: Юрінком Інтер, 2004. 688 с.

**План**

1. Поняття та завдання державного регулювання ЗЕД.
2. Митно-тарифне регулювання ЗЕД.
3. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
4. Ліцензування і квотування ЗЕД.
5. Комплексні методи державного регулювання ЗЕД.
6. Правові режими у ЗЕД.
7. Валютне регулювання ЗЕД.

**Основний зміст**

### *1. Поняття та завдання державного регулювання ЗЕД.*

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності – це

система заходів, що застосовуються в межах складових зовнішньоекономічної політики держави стосовно різнохарактерних операцій суб'єктів господарювання на зовнішньому ринку, спрямованих на підтримку зовнішньоекономічних зв'язків та ефективної участі країни в процесах міжнародного поділу праці відповідно до національних інтересів.

В сучасних умовах держава впливає, хоча не в однаковій мірі та з різною інтенсивністю на всі галузі світогосподарських зв'язків. При цьому виявляється даний вплив на різних рівнях: на національному – за допомогою органів державної влади, регіональному – через інтеграційні угрупування, міжнародному – використовуючи різні міжнародні організації, двосторонні та багатосторонні угоди з іншими державами. Для досягнення бажаних результатів використовується досить великий арсенал методів регулювання ЗЕД.

До основних методів державного регулювання ЗЕД належать:

- тарифне регулювання, під яким розуміється регулювання цін і тарифів, у тому числі митних платежів;
- нетарифне регулювання, в тому числі:
  – ліцензування й квотування;
  – реєстрація зовнішньоекономічних контрактів;
  – сертифікація продукції;
  – фітосанітарний, ветеринарний і екологічний контроль;
  – експортний контроль;
  – інші види обмежень і заборон у ЗЕД;
  – непрямі методи нетарифного регулювання, а саме: валютне регулювання; встановлення особливого податкового режиму; регулювання ціноутворення у ЗЕД; різні "приховані" форми захисту національних товаровиробників та ін.;
- комплексні методи регулювання, а саме: митне регулювання в ЗЕД; антидемпінгові, антисубсидиційні й спеціальні міри; інвестиційне регулювання; встановлення порядку державних закупівель у ЗЕД та ін.

Комплексні методи державного регулювання ЗЕД містять як тарифні, так і нетарифні методи. Так, застосування антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних заходів відповідно до Законів України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту" від 22.12.98 р., "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту" від 22.12.98 р., "Про застосування спеціальних

заходів щодо імпорту в Україну" від 22.12.98 р. передбачає не тільки використання антидемпінгового, компенсаційного або спеціального мита (тарифне регулювання), але також ліцензування, квотування зовнішньоекономічних контрактів (нетарифне регулювання).

### *2. Митно-тарифне регулювання ЗЕД*

Найбільш поширеною серед науковців-теоретиків та практиків є думка про те, що сукупність інструментів тарифного регулювання складають: мито, митний тариф, митна вартість, кодування товарів та визначення країни походження. Існує також тенденція до спрощення структури тарифного регулювання, зокрема, до рівня застосування митного тарифу чи мита.

Митний тариф – це систематизований перелік ставок мита. Під митом розуміють податок на імпорт або експорт товарів у момент перетинання ними митного кордону держави. Таким чином, введення імпортних мит, з одного боку, сприяє скороченню внутрішнього споживання, а з другого – захисту національних товаровиробників.

Для детального розуміння сутності митно-тарифного регулювання необхідно звернутися до відповідних положень Митного кодексу України, що регламентує різновиди мит та порядок їх сплати при здійсненні ЗЕД, спеціальних Законів «Про митний тариф України» від 19.09.2013 р., «Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України» від 04.11.1999 р. й іншими нормативно-правовими актами.

Можна визначити наступні види мит:адвалорні, або вартісні, мита нараховуються у процентах до митної вартості товару. Застосування адвалорних мит веде до збільшення митних зборів при зростанні світових цін на високотехнологічну, з великим ступенем обробки продукції. Позитивною стороною адвалорних мит є те, що вони підтримують однаковий рівень захисту внутрішнього ринку незалежно від коливання цін на товар, змінюються лише доходи бюджету. Специфічні мита нараховуються у встановленому розмірі з якої-небудь фізичної характеристики товару, наприклад з обсягу, одиниці товару. Перевага специфічних мит перед адвалорними полягає у тому, що вони не залишають місця для зловживань. Змішані мита поєднують два попередніх види – адвалорний та специфічний. Одночасно збирається мито, нараховане у вигляді процента від митної вартості і з одиниці фізичної міри товару.

Імпортні мита накладаються на імпортні товари під час їх завезення у країну. Мета – захист національних виробників від іноземної конкуренції. Експортні мита – накладаються на експортні товари під час їх вивезення за межі митної території держави. Транзитні мита – накладаються на товари, що перевозяться транзитом через територію країни. Також виділяють сезонні мита – діють у визначену пору року або у різні пори року, мають різну величину. Їх застосовують у рамках митного тарифу. Зазвичай строк їх дії не може перевищувати декількох місяців на рік і на цей період дія звичайного митного тарифу щодо цих товарів припиняється. Антидемпінгові мита застосовуються, якщо на територію країни товари ввозяться за демпінговою ціною, тобто за ціною більш низькою, ніж їх нормальна ціна в країні-експортері, якщо такий імпорт завдає шкоди місцевим виробникам аналогічних товарів або перешкоджає організації та розширенню національного виробництва таких товарів. Ці мита збираються у додаток до звичайних мит. Антидемпінгові мита застосовуються лише тоді, коли в результаті антидемпінгового розслідування встановлено факт демпінгу, завдання матеріального збитку (загрози, завдання матеріального збитку) і наявність причинно-наслідкового зв'язку між ними. Компенсаційні мита накладаються на імпорт тих товарів, під час виробництва яких прямо чи непрямо використовувалися субсидії, якщо їх імпорт завдає шкоди національним товаровиробникам аналогічних товарів. Автономні мита встановлюються на основі односторонніх рішень державної влади країни поза залежністю від існуючих договорів і угод та інших міжнародних зобов'язань.

### *3. Нетарифне регулювання ЗЕД*

Нетарифне регулювання визначається як автоматичне або неавтоматичне ліцензування, тарифні квоти, субсидування, національні і міждержавні технічні регламенти, стандарти або процедури підтвердження відповідності, режим попередніх імпортних депозитів, обмеження строків розрахунків за зовнішньоекономічними операціями в іноземній валюті тощо.

Відповідно до ст. 4 Митного кодексу заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності - не пов'язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки,

суспільної моралі, на охорону здоров'я та життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщин.

До нетарифних засобів регулювання може бути віднесено ембарго (повне або часткове) — заборона чи обмеження експорту товарів до держав, визначених міжнародними організаціями, членом яких є Україна, або до держав, щодо яких проводиться відповідна національна політика.

Процедура підтвердження відповідності передбачається Законом України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15.01.2015 р., положення якого потребують детального аналізу. Так, відповідно до положень вказаного Закону оцінка відповідності - процес доведення того, що визначені вимоги, які стосуються продукції, процесу, послуги, системи, особи чи органу, були виконані.

Згідно із ст. 19 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», яка визначає види спеціальних імпортних процедур до спеціальних імпортних процедур, що застосовуються в Україні, належать:

- застосування процедури міжнародних торгівабо аналогічних їм процедур;

- режим попередніх імпортних депозитів, що вносяться у банки.

Суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності, що відкрив попередній імпортний депозит, відповідним банком видається довідка встановленої форми, яка є підставою для пропуску товару через митний кордон України. В разі передачі товару іноземними суб'єктами господарської діяльності через банківсько-кредитні установи України і відсутності перетину товаром митного кордону України зазначена в цьому пункті довідка є підставою для проведення розрахунків з іноземним суб'єктом господарської діяльності через банківсько-кредитні установи України або для пропуску через митницю відповідної суми готівкою. Забороняється застосування режиму попередніх імпортних депозитів щодо товарів, до яких запроваджується режим ліцензування і квотування імпорту.

В рамках вивчення тематики також необхідно дослідити сутність та основні засади фітосанітарного, санітарно-ветеринарного та інших видів контролю при здійсненні різних видів зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема, наприклад, 8 травня 2019 року Кабінет Міністрів

України затвердив постанову №383 «Про затвердження Порядку проведення перевірки сертифікатів та підтверджень у разі ввезення та/або вивезення насіння і садивного матеріалу, дослідних зразків сортів державним фітосанітарним інспектором під час здійснення фітосанітарного контролю». Постанова дозволяє оптимізувати здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України для забезпечення об'єктивності, прозорості та неупередженості здійснення Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням законодавства у сфері насінництва і розсадництва, забезпечує використанням механізму «єдиного вікна».

***4. Ліцензування і квотування ЗЕД.***

Ліцензування й квотування зовнішньоекономічних операційздійснюється всіма країнами, митними союзами й економічними групами держав як одна з мір регулювання цього виду господарської діяльності. Метою такого регулювання є забезпечення захисту економічних інтересів учасників економічного обороту, створення для суб'єктів ЗЕД рівних можливостей, заохочення конкуренції, ліквідацію монополізму, формування раціональної структури експорту та захист внутрішнього ринку.

Кабінет Міністрів України щорічно затверджує перелік видів товарів, експорт і імпорт яких підлягає ліцензуванню й квотуванню. Наприклад, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2017 рік" квотуванню у 2017 році підлягає експорт срібла, золота, відходів або брухту дорогоцінних металів та ін. До товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню відносяться: лікарські засоби, фарби та лаки, органічні синтетичні барвники визначеного або невизначеного хімічного складу, засоби для догляду за волоссям та ін. До товарів, експорт яких підлягає ліцензуванню у 2017 році є антрацит. Згідно із Постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2019 рік" до об'єктів ліцензування відносяться лікарські засоби, фарби та лаки, косметичні препарати та засоби для макіяжу, засоби за доглядом за волоссям, антрацит тощо. Квоти встановлені на експорт срібла, золота, відходи або брухт дорогоцінних металів.

На підставі ст. 16 Закону про ЗЕД можна дійти висновку, що ліцен-

зування зовнішньоекономічних операцій є комплексом адміністративних дій органувиконавчої влади з питань економічної політики з надання дозволу на здійсненнясуб'єктом ЗЕД експорту (імпорту) товарів.У ст. 16 Закону про ЗЕД виділяється автоматичне й неавтоматичне ліцензування.

Для автоматичного та неавтоматичного ліцензування передбачається різний порядок видачі ліцензій. Так, у випадку неавтоматичного ліцензування строк розгляду заявок не повинен перевищувати 30 днів при розгляді в порядку надходження, і не більше 60 днів, починаючи з дати закінчення оголошеного строку прийому заявок, якщо всі вони розглядаються одночасно з іншими заявками. Законом передбачаються і інші особливості ліцензування ЗЕД, що мають бути враховані при вивченні питання ліцензування ЗЕД.

За змістом розрізняються такі види ліцензій, як генеральна (на здійснення операцій протягом періоду дії режиму ліцензування по цьому товару); разова (на здійснення однієї операції); експортна та імпортна (на експорт/імпорт протягом встановленого строку певних товарів або валютних коштів з метою інвестицій та кредитування); відкрита (на здійснення операцій протягом певного часу, не менше 1 місяця, з визначенням їхнього загального обсягу); спеціальна (на імпорт протягом певного часу певного товару, який є об'єктом спеціальних заходів). Особливості ліцензування ЗЕД також передбачені в Наказі «Про порядок ліцензування експорту товарів» від 09.09.2009 р. № 991.

Говорячи про квотування ЗЕД, варто розрізняти наступні види експортних (імпортних) квот: а) глобальні (обмеження обсягу без визначення країн експорту або імпорту); б) групові (обмеження обсягу з визначенням групи країн експорту або імпорту); в) індивідуальні (обмеження обсягу з визначенням конкретної країни експорту або імпорту); г) спеціальні (обмеження обсягів імпорту в Україну товарів, що є об'єктом спеціального розслідування та/або спеціальних заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом установленого строку та який визначається в натуральних та/або вартісних одиницях виміру).

***5. Комплексні методи регулювання ЗЕД.***

Серед комплексних методів державного регулювання ЗЕД можна назвати: митне регулювання в ЗЕД; антидемпінгові, антисубсидиційні й спеціальні міри; інвестиційне регулювання; встановлення порядку

державних закупівель у ЗЕД та ін.

Комплексні методи державного регулювання ЗЕД містять як тарифні, так і нетарифні методи. Так, застосування антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних заходів відповідно до Законів України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту" від 22.12.98 р., "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту" від 22.12.98 р., "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну" від 22.12.98 р.

Закон України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту", наприклад, визначає антидемпінгове мито (попереднє або остаточне) як особливий вид мита, що справляється у разі ввезення на митну територію країни імпорту товару, який є об'єктом застосування антидемпінгових заходів (попередніх або остаточних). При цьому демпінг - ввезення на митну територію країни імпорту товару за цінами, нижчими від порівнянної ціни на подібний товар у країні експорту, що заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару.

Відповідно до Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україні», якщо зростання обсягу імпорту в Україну відбувається у таких розмірах та (або) у такі строки або на таких умовах, що заподіюється або існує загроза заподіяння значної шкоди, з метою захисту національних інтересів Комісія може прийняти рішення про застосування таких спеціальних заходів, зокрема, як:

- запровадження режиму квотування імпорту в Україну, що є об'єктом спеціального розслідування, з визначенням обсягів квот та порядку їх розподілу;
- установлення спеціального мита щодо імпорту в Україну, який є об'єктом спеціального розслідування.

Процедура проведення антидемпінгового, антисубсидиційного та спеціального розслідування визначається законодавством. В рамках дослідження тематики курсу доцільно детально проаналізувати мету та порядок проведення вказаних розслідувань.

### *6. Правові режими у ЗЕД.*

На території України запроваджуються такі правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності:

- національний режим, який означає, що іноземні суб'єкти го-

сподарської діяльності мають обсяг прав та обов'язків не менший, ніж суб'єкти господарської діяльності України. Національний режим застосовується щодо всіх видів господарської діяльності іноземних суб'єктів цієї діяльності, пов'язаної з їх інвестиціями на території України, а також щодо експортно-імпортних операцій іноземних суб'єктів господарської діяльності тих країн, які входять разом з Україною до економічних союзів;

- режим найбільшого сприяння, який означає, що іноземні суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав, преференцій та пільг щодо мит, податків та зборів, якими користується та/або буде користуватися іноземний суб'єкт господарської діяльності будь-якої іншої держави, якій надано згаданий режим, за винятком випадків, коли зазначені мита, податки, збори та пільги по них встановлюються в рамках спеціального режиму. Режим найбільшого сприяння надається на основі взаємної угоди суб'єктам господарської діяльності інших держав згідно з відповідними договорами України та застосовується у сфері зовнішньої торгівлі.

- спеціальний режим, який застосовується до територій спеціальних економічних зон тощо.

В Україні запроваджуються такі правові режими для товарів, що імпортуються з держав - членів Світової організації торгівлі:

- національний режим, який означає, що стосовно імпортованих товарів походженням з держав - членів СОТ надається режим не менш сприятливий, ніж для аналогічних товарів українського походження щодо податків, зборів, встановлюваних законами та іншими нормативно-правовими актами правил та вимог до внутрішнього продажу, пропозиції до продажу, купівлі, транспортування, розподілу або використання товарів, а також правил внутрішнього кількісного регулювання, які встановлюють вимоги щодо змішування, переробки або використання товарів у певних кількостях чи пропорціях;

- режим найбільшого сприяння, який стосується мита, правил його справляння, правил і формальностей у зв'язку з імпортом і означає, що будь-яка перевага, сприяння, привілей чи імунітет, які надаються стосовно будь-якого товару, що походить з будь-якої держави, повинні негайно і безумовно надаватися аналогічному товару, який походить з території держав - членів СОТ або держав, з якими укладено двосто-

ронні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння.

### *7. Валютне регулювання ЗЕД*

Особливості регулювання сфери зовнішньоекономічної діяльності сьогодні передбачені, в тому числі, Законом України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 р., положення якого необхідно вивчити в рамках розгляду тематики курсу.

Валютні операції здійснюються без обмежень відповідно до законодавства України, крім випадків, встановлених законами України, що регулюють відносини у сферах забезпечення національної безпеки, запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, виконання взятих Україною зобов'язань за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також випадків запровадження Національним банком України відповідно до цього Закону заходів захисту.

Резиденти з урахуванням обмежень, визначених законодавством, мають право відкривати рахунки в іноземних фінансових установах та здійснювати через такі рахунки валютні операції.

Нерезиденти з урахуванням обмежень, визначених законодавством України, мають право відкривати рахунки в українських фінансових установах та здійснювати через такі рахунки валютні операції.

Резиденти мають право придбавати валютні цінності за кордоном, здійснювати їх транскордонне переміщення та (або) транскордонний переказ з урахуванням обмежень, визначених законодавством.

У сфері здійснення валютних операцій нерезиденти мають усі права, надані резидентам.

## Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Охарактеризуйте засоби тарифного і нетарифного регулювання ЗЕД, визначте їх зміст та призначення.
2. Комплексні методи регулювання ЗЕД.
3. Визначте порядок проведення антидемпінгового розслідування.
4. Надайте характеристику правових режимів зовнішньоекономічної діяльності

# Лекція № 3

## Тема: Форма та зміст зовнішньоекономічних контрактів

### Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань щодо порядку укладення, форми та нормативних вимог щодо змісту зовнішньоекономічного контракту

### Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аналізувати і синтезувати нормативні положення щодо форми та змісту зовнішньоекономічних контрактів
- розробляти проекти нормативно-правових актів з питань порядку укладення, істотних умов та особливостей виконання зовнішньоекономічних контрактів
- використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що встановлюють вимоги до форми та змісту зовнішньоекономічних контрактів

### Література

***нормативно-правові акти:***


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436. *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 18-22. Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
3. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. *ВВР.* 2005. № 32. Ст. 422.
4. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII . *ВВР.* 1991. № 29. Ст. 377.
5. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності : Закон України від 23 грудня 1998 року. *ВВР.* 1999. № 5-6. Ст. 44.

6. Про угоди про розподіл продукції : Закон України від 14 серпня 1999 року. *ВВР.* 1999. № 44. Ст. 391.
7. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. *ВВР*. 2018. № 30. Ст. 239.
8. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті : Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21 червня 1995 р. № 444.
9. Про деякі питання регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.1999 р. № 756.
10. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) від 06.09.01 р. № 201.

**спеціальна література:**

11. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія. Вінниця: ВНТУ, 2013. 248 с.
12. Господарське право : підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
13. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємства. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму.* 2013. № 1 (6). С. 146-151.
14. Козик В.В. та ін. Зовнішньоекономічні операції і контракти : навч. посіб. 2-ге вид. перероб. і доп. К.: ЦУЛ, 2004. 608 с.
15. Ключник А.В., Баришник Л.С., Негрецька І.А. Теоретичний аналіз зовнішньоекономічного контракту. *Причорноморські економічні студії.* 2016. Вип. 8. С. 20-24.
16. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін. За заг. ред. В. К. Мамутова. К.: Юрінком Інтер, 2004. 688 с.
17. Павленко Д. Добросовісне виконання договорів у міжнародному приватному праві. *Юридичний журнал*. 2009. № 5. С. 11-18.
18. Петрашко Л.П. та ін. Міжнародна торгівля : навч. посібник. Ч. 2. Міжнародні комерційні контракти. К. : КНЕУ, 2001. 488 с.

19. Подушка А.Г. Зовнішньоекономічний контракт: особливості укладання. URL: http://www.businesslaw.org.ua
20. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

**План**

1. Форма зовнішньоекономічних контрактів
2. Порядок укладання зовнішньоекономічних контрактів
3. Умови зовнішньоекономічних контрактів
4. Арбітражне застереження у зовнішньоекономічному контрактів

***1. Форма зовнішньоекономічних контрактів.***

Зовнішньоекономічний договір (контракт) – матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів ЗЕД і їхніх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їхніх взаємних прав і обов'язків у сфері ЗЕД (ст. 1 Закону "Про ЗЕД").

Основними актами законодавства України, що регулюють форму, порядок укладання і виконання зовнішньоторговельних договорів (контрактів), є: ГК України, ЦК України, Митний кодекс України, Закон "Про ЗЕД", закон України "Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності" від 23.12.98 р., Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) від 06.09.2001 р. № 201.

Серед основних міжнародних джерел, що регулюють питання укладання й виконання зовнішньоекономічних договорів (контрактів), необхідно назвати Віденську конвенцію 1980 р. про договори міжнародної купівлі-продажу товарів, Нью-Йоркську конвенцію про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів 1974 р., Європейську конвенцію про зовнішньоторговельний арбітраж 1961 р. та ін.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності або його представником у простій письмовій формі, якщо інше не передбачено міжнародним договором України чи законом. Повноваження представника на укладення зовнішньоекономічного договору (контракту) може випливати з доручення, статутних документів, договорів та інших підстав, які не суперечать Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Практика міжнародної торгівлі передбачає чимало видів зовнішньоекономічних контрактів. Серед них основними є:

– контракти купівлі-продажу товарів;

– зовнішньоторговельні агентські угоди і їхні підвиди (контракти комісії йдоручення);

– контракти, що оформляють операції зустрічної торгівлі:

– операції натурального обміну (бартеру);

– операції, що передбачають участь продавця в реалізації товару, запропонованого покупцем (зустрічні закупівлі, авансові закупівлі, угоди типу "світч",рамкові угоди, угоди типу "офсет", угоди позитивної зустрічної торгівлі й ін.);

– операції промислового співробітництва;

– контракти міжнародного перевезення вантажів (пасажирів) та інші види.

Уся зовнішньоекономічна діяльність опосередковується зовнішньоекономічними договорами (контрактами).

***2. Порядок укладання зовнішньоекономічних контрактів.***

Стаття 6 Закону про ЗЕД встановлює порядок укладання зовнішньоекономічних контрактів. Зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається в простій письмовій формі, якщо інше не передбачено міжнародним договором України або законом.

Міжнародні акти про зовнішньоекономічні договори не передбачають обов'язкових вимог щодо письмової форми укладання договорів. Так, ст.11 Віденської конвенції про договори міжнародної купівлі–продажу товарів 1980 року закріплює загальний принцип, відповідно до якого не потрібно, щоб договір купівлі–продажу був укладений або підтверджений у писемній формі. Однак Україна при ратифікації Віденської конвенції зробила застереження, відповідно до якого для угод, підписаних суб'єктами підприємницької діяльності з місцем розташування в Україні, обов'язковою є письмова форма незалежно від місця їхнього здійснення.

На відміну від колишньої редакції ст. 6 Закону про ЗЕД (яка була предметом тлумачення Конституційним Судом України), чинна редакція цієї статті передбачає, що підписувати договір від імені суб'єкта ЗЕД України – юридичної особи (замість двох осіб, як це було передбачено раніше) тепер може одна особа, повноваження якої на укладання

договору повинні виходити з доручення, статутних документів, договорів і інших підстав, які не суперечать Закону.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) може бути визнаний недійсним у судовому порядку, якщо він не відповідає вимогам законів України або міжнародних договорів України.

Право, що підлягає застосуванню до контракту у сфері ЗЕД, визначається за згодою сторін контракту. При відсутності в контракті умови про застосовне право, сторони можуть погодити вибір права надалі. Якщо така домовленість не досягнута, право договору визначається на підставі колізійних норм, передбачених Законом України "Про міжнародне приватне право".

Зміст зовнішньоекономічного договору визначається відповідно до вимог ГК України про істотні умови договорів. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів), затверджене наказом Міністерства економіки України та з питань європейської інтеграції від 06.09.2001 р. № 201, є свого роду примірним договором, тому що визначає обов'язкові для суб'єктів ЗЕД України умови зовнішньоекономічних договорів – сторони можуть передбачити інші умови, якщо тільки така домовленість не позбавляє договір предмета, об'єкта та інших істотних умов.

Це Положення застосовується при укладанні договорів купівлі–продажу товарів (наданні послуг, виконанні робіт) і товарообмінних договорів, але не застосовується до концесійних і деяких інших договорів.

### *3. Умови зовнішньоекономічних контрактів*

Відповідно до Положення про форму зовнішньоекономічних контрактівдо умов, які повинні бути передбачені в договорі (контракті) відносяться:

1.1. Назва, номер договору (контракту), дата та місце його укладення.

1.2. Преамбула.

1.3. Предмет договору (контракту). У цьому розділі визначається, який товар (роботи, послуги) один з контрагентів зобов'язаний поставити (здійснити) іншому із зазначенням точного найменування, марки, сорту або кінцевого результату роботи, що виконується.

1.4. Кількість та якість товару (обсяги виконання робіт, надання

послуг). У цьому розділі визначається, залежно від номенклатури, одиниця виміру товару, прийнята для товарів такого виду (у тоннах, кілограмах, штуках тощо), його загальна кількість та якісні характеристики.

1.5. Базисні умови поставки товарів (приймання-здавання виконаних робіт або послуг).

1.6. Ціна та загальна вартість договору (контракту).

1.7. Умови платежів. Цей розділ визначає валюту платежу, спосіб, порядок та строки фінансових розрахунків та гарантії виконання сторонами взаємних платіжних зобов'язань.

1.8. Умови приймання-здавання товару (робіт, послуг). У цьому розділі визначаються строки та місце фактичної передачі товару, перелік товаросупровідних документів.

1.9. Упаковка та маркування.

1.10. Форс-мажорні обставини.

1.11. Санкції та рекламації. Цей розділ встановлює порядок застосування штрафних санкцій, відшкодування збитків та пред'явлення рекламацій у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням одним із контрагентів своїх зобов'язань.

1.12. Урегулювання спорів у судовому порядку.

У цьому розділі визначаються умови та порядок вирішення спорів.

Місцезнаходження (місце проживання), поштові та платіжні реквізити сторін.

Детальний аналіз змісту вказаних умов зовнішньоекономічного контракту дозволить краще зрозуміти його особливості та порядок укладання.

### *4. Арбітражне застереження у зовнішньоекономічному контракті*

Найпоширеніша арбітражна угода - це угода про передачу в арбітраж майбутніх спорів, яка укладається, як правило, у вигляді арбітражного застереження в контракті. Останнє не повинно сприйматися як формальність. Воля сторін про порядок вирішення спору повинна бути виражена ясно, точно, із повною вказівкою найменування арбітражу.

Відповідно до Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» арбітражний суд приймає до розгляду спори за наявності письмової угоди (домовленості) між сторонами про передачу йому всіх або певних спорів, які виникають або можуть виникнути між сторонами в

зв'язку з будь-якими конкретними правовідносинами, незалежно від того, мають вони договірний характер чи ні.

Арбітражна угода може бути укладена у вигляді арбітражного застереження в договорі або у вигляді окремої угоди. Вона укладається в письмовій формі та вважається укладеною, якщо міститься в документі, підписаному сторонами, або укладена шляхом обміну листами, повідомленнями по телетайпу, телеграфу або з використанням інших засобів зв'язку, що забезпечують фіксацію такої угоди, а також шляхом обміну позовною заявою і відзивом на позов, у яких одна зі сторін стверджує наявність арбітражної угоди, а інша проти цього не заперечує.

Посилання в договорі на документ, який містить арбітражне застереження, є арбітражною угодою за умови, якщо договір укладений в письмовій формі і це посилання є таким, що робить згадане арбітражне застереження частиною договору. Дане застереження у той же час носить автономний характер і повинно трактуватися як угода, що не залежить від інших умов договору. У зв'язку з цим винесення арбітражним судом рішення про недійсність договору не тягне за собою недійсність арбітражного застереження, про що прямо зазначено в ст. 16 Закону «Про міжнародний комерційний арбітраж». Останній також припускає укладення арбітражної угоди не тільки шляхом обміну листами, повідомленнями по телетайпу, телеграфу, а й з використанням інших засобів зв'язку, які забезпечують письмову форму угоди.

### Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Охарактеризуйте порядок укладення зовнішньоекономічного контракту.
2. Визначте вимоги щодо змісту зовнішньоекономічного контракту.
3. Проаналізуйте проблематику арбітражного застереження у зовнішньоекономічному контракті.

# Лекція № 4

## Тема: Правила ІНКОТЕРМС у зовнішньоекономічних контрактах

### Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань про сутність та порядок використання правил ІНКОТЕРМС в зовнішньоекономічних контрактах

### Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- Аналізувати і систематизувати систему знань щодо порядку укладення зовнішньоекономічних контрактів та визначати місце в них правил Інкотермс;
- Розуміти сутність правил Інкотермс, їх правову природу та порядок визначення у зовнішньоекономічних контрактах;
- Використовувати в правозастосовній практиці положення правил Інкотермс.

### Література

***нормативно-правові акти:***


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436. *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 18-22. Ст.144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України.*
3. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. *ВВР.* 1991. № 29. Ст. 377.
4. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту : Закон України від 22.12.1998 р. *ВВР.* 1999. № 9-10. Ст. 65.
5. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту : Закон України від 22.12.1998 р. *ВВР.* 1999. № 12-13. Ст. 80.
6. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну : Закон України від 22.12.1998 р. *ВВР.* 1999. № 11. Ст. 78.
7. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. *ВВР.* 2001. № 29. Ст. 137

8. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року. *ВВР.* 1999. № 5-6. Ст. 44.
9. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14 серпня 1999 року. *ВВР.* 1999. № 44. Ст. 391.
10. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21 червня 2018 р. *ВВР.* 2018. № 30. Ст. 239.

***Спеціальна література:***

11. Аляб'єва Н.В. Використання правил Інкотермс при укладенні договору поставки. *Економіка будівництва і міського господарства.* 2011. Т. 7. № 4. С. 209–215.
12. Господарське право : підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
13. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2013. 248 с.
14. Інкотермс 2010. Правила ІСС з використання термінів для внутрішньої та міжнародної торгівлі / пер. з англ. ТОВ «Асоціація експортерів і імпортерів «ЗЕД». К. : Асоціація «ЗЕД», 2011. 265 с.
15. Курило Ю. ЗЕД-контракт: застосовуване право. *ЮРИСТ & ЗАКОН*. 2012. № 4. С. 11-18.
16. Козик В.В. та ін. Зовнішньоекономічні операції і контракти : навч. посіб. 2-ге вид. перероб. і доп. К.: ЦУЛ, 2004. 608 с.
17. Луць В.В. Контракти у підприємницькій діяльності : навч. посіб. / Прикарпатський ун-т ім. В.С. Стефаника. 2. вид., стер. К.: Юрінком Інтер, 2001. 220 с.
18. Подушка А.Г. Зовнішньоекономічний контракт: особливості укладання. URL: http://www.businesslaw.org.ua
19. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

## План

1. Правова природа правил Інкотермс.
2. Базисні умови Інкотермс 2010 – загальна характеристика.
3. Інкотермс 2010 – правила перевезення будь-яким видом транспорту. Інкотермс 2010 – Правила для морського і внутрішнього водного транспорту.

## Основний зміст

### *1. Правова природа правил Інкотермс.*

Під Правилами Інкотермс розуміються скорочені за першими трьома літерами торгівельні терміни, які відображають підприємницьку практику в договорах міжнародної купівлі-продажу товарів. Правила Інкотермс визначають в основному обов'язки, вартість і ризики, що виникають при доставці товару від продавців до покупців.

Правила Інкотермс тільки вказують, яка зі сторін договору купівлі - продажу повинна здійснити необхідні для перевезення і страхування дії, коли продавець передає товар покупцю, і які витрати несе кожна із сторін. Правила Інкотермс не вказують на ціну, що підлягає сплаті або спосіб оплати. Вони також не регламентують перехід права власності на товар або наслідки порушення договору. Ці питання зазвичай визначаються в ясно виражених умовах у договорі купівлі-продажу або у праві, застосованому у такому договорі. Сторони, однак, повинні враховувати, що строго обов'язковий національний закон (mandatory local law) може мати перевагу щодо будь-яких аспектів договору купівлі-продажу, включаючи обраний термін Інкотермс.

Обраний термін Інкотермс повинен відповідати товару, способу його транспортування і, крім того, відображати, наскільки сторони мають намір внести додаткові зобов'язання, наприклад, зобов'язання продавця або покупця щодо організації перевезення або страхування. Пояснення до кожного терміна містять інформацію, корисну для здійснення такого вибору. Який би термін не був обраний, сторонам слід враховувати, що на тлумачення їх договору можуть вплинути звичаї портів чи інших пунктів.

При дослідженні правил Інкотермс необхідно детально проаналізувати зміст кожного терміну та порядок його відображення в зовнішньоекономічну контракті.

### *2. Базисні умови Інкотермс 2010 – загальна характеристика.*

Обраний термін Інкотермс може працювати, тільки якщо сторони визначили пункт або порт, а ще краще, якщо сторони визначили по можливості якомога точніше такий пункт або порт. Гарним прикладом такого уточнення є наступний: «FCA вул. Рішельєвська, 8, Одеса Україна Incoterms ® 2010». Згідно з термінами Інкотермс Ex Works (EXW, Франко завод), Free Carrier (FCA, Франко перевізник), Delivered at Terminal (DAT, Поставка на терміналі), Delivered at Place (DAP, Поставка в пункті), Delivered Duty Paid (DDP, Постачання з оплатою мита), Free Alongside Ship (FAS, Вільно вздовж борту судна) і Free on Board (FOB, Вільно на борту), пойменований пункт представляє місце, де здійснюється поставка і перехід ризику на покупця. Згідно термінам Інкотермс Carriage Paid To (CPT, Перевезення оплачена до), Carriage and Insurance Paid To (CIP, Перевезення і страхування оплачені до), Cost and Freight (CFR, Вартість і фрахт) і Cost, Insurance and Freight (CIF, Вартість, страхування та фрахт), пойменований пункт відрізняється від місця поставки. Згідно з цими чотирма термінами Інкотермс, пойменований пункт означає місце призначення, до якого оплачується перевезення.

### *3. Інкотермс 2010 – правила поставки будь-яким видом транспорту*

Розглянемо правила Інкотермс, які застосовуються при перевезенні будь-яким видом транспорту.

Термін EXW («Франко завод») означає, що продавець виконує своє зобов'язання по постачанню, коли він передає товар у розпорядження покупця на своєму підприємстві (заводі, фабриці, складі і т.п.). Зокрема, він не відповідає за навантаження товару на транспортний засіб, наданий покупцем, а також за митне очищення товару для ввезення, якщо не обумовлено інше, покупець несе всі витрати і ризики у зв'язку з перевезенням товару від підприємства продавця до місця призначення. Таким чином, цей термін покладає на продавця мінімальні обов'язки. Він не застосовується, якщо покупець не в змозі здійснити сам або забезпечити виконання експортних формальностей.

Термін FCA («Франко перевізник») означає, що продавець вважається тим, хто виконав своє зобов'язання по поставці товару, який пройшов митне очищення для ввезення, з моменту передачі його в розпорядження перевізника в обумовленому пункті. При відсутності

вказівки покупця про такий пункт, продавець має право визначити такий пункт сам серед низки подібних пунктів, де перевізник приймає товар у своє розпорядження. У тих випадках, коли згідно комерційній практиці для укладання договору перевезення необхідно сприяння продавця (при перевезенні товару повітряним або залізничним транспортом), він може діяти в таких випадках за рахунок і на ризик покупця. Цей термін може бути використаний при здійсненні перевезення будь-яким видом транспорту, включаючи змішані перевезення.

Термін CPT («Перевезення оплачено до») означає, що продавець оплачує фрахт за перевезення товару до вказаного місця призначення. Ризик загибелі або пошкодження товару, а також будь-якого збільшення витрат, що виникає після передачі товару перевізнику, переходить з продавця на покупця, коли товар передано в розпорядження перевізника. Перевізник визначає особу, яка відповідно до договору перевезення зобов'язується здійснити перевезення або організувати перевезення морським або повітряним шляхом, залізничним або автомобільним транспортом, по внутрішніх водних лініях або змішане перевезення. При здійсненні перевезення декількома перевізниками в погодженому напрямку, ризик загибелі або пошкодження переходить, коли товар передано в розпорядження першого перевізника. Відповідно до терміну CPT, в обов'язки продавця входить здійснення необхідного для вивозу митного очищення товару.

Термін CIP («Перевезення і страхування оплачені до») означає, що продавець несе ті ж обов'язки, що і відповідно до терміну CPT, але з тим доповненням, що продавець повинен забезпечити транспортне страхування від ризиків загибелі або пошкодження товару під час перевезення. Продавець укладає договір страхування й оплачує страхову премію. Покупець повинен прийняти до відома, що згідно з терміном CIP від продавця потрібно лише забезпечення страхування на мінімальних умовах. Згідно з даними умовами, продавець зобов'язаний забезпечити митне очищення товару для експорту.

Термін DAT («Постачання на терміналі»): товар надається в розпорядження покупця нерозвантаженим з прибулого транспортного засобу.

Термін DAP («Поставка в місці призначення») передбачає, що товар надається покупцеві вже готовим для розвантаження (в наших умовах для перевантаження під митним контролем, або ж для розмитнення).

Термін DDP («Постачання з оплатою мита») означає, що прода-

вець вважається тим, хто виконав свої обов'язки з моменту надання товару в узгодженому пункті в країні ввезення. Продавець несе всі ризики і витрати, пов'язані з ввезенням товару, включаючи оплату податків, мита та інших зборів, які справляються при ввезенні товарів. У той час як термін «З заводу» покладає на продавця мінімальні обов'язки, термін «Поставка з оплатою мита» припускає максимальні обов'язки продавця. Даний термін не може використовуватися, якщо продавець прямо чи побічно не може забезпечити одержання імпортної ліцензії.

***4. Інкотермс 2010 – Правила поставки для морського і внутрішнього водного транспорту.***

До термінів, які використовуються для поставко морським і внутрішнім водним транспортом належать:

FAS «Вільно вздовж борту судна» означає, що продавець вважається тим, хто виконав своє зобов'язання з поставки, коли товар розміщений уздовж борта судна на причалі або на ліхтерах в узгодженому пункті відвантаження. Це означає, що з цього моменту покупець має нести усі витрати і ризики загибелі або пошкодження товару. За умовами FAS на покупця покладається обов'язок по очищенню товару від мит для його вивезення. Цей термін не слід застосовувати, коли покупець прямо чи побічно не в змозі забезпечити виконання митних формальностей.

FOB «Вільно на борту» означає, що продавець вважається тим, хто виконав своє зобов'язання по поставці з моменту переходу товару через поручні судна в порту відвантаження. Це означає, що з цього моменту покупець має нести усі витрати і ризики загибелі або пошкодження товару. За умовами FOB на покупця покладаються обов'язки з очищення товару від мит для його експорту.

Даний термін може застосовуватися лише при перевезенні товару морським або внутрішнім водним транспортом. У випадках, коли момент переходу товару через поручні судна не має практичного значення, наприклад, при перевезеннях на умовах ролл-он або ролл-офф або при перевезеннях в контейнерах, більш доцільне застосування терміну FAS.

CFR «Вартість і фрахт» означає, що продавець зобов'язаний сплатити витрати і фрахт, необхідні для доставки товару в зазначений порт призначення, однак ризик втрати або ушкодження товару, а також ри-

зик будь-якого збільшення витрат, що виникають після переходу товаром борту судна, переходить з продавця на покупця в момент переходу товару через поручні судна в порту відвантаження. За умовами CFR на продавця покладаються обов'язки з очищення товару від мит для його вивезення.

CIF «Вартість, страхування і фрахт» означає, що продавець несе ті ж обов'язки, що за умовами CFR, проте він повинен забезпечити морське страхування від ризику загибелі або пошкодження товару під час перевезення, продавець укладає договір страхування і виплачує страховику страхову премію. Покупець повинен прийняти до відома, що згідно з умовами CIF від продавця потрібно лише забезпечення страхування на мінімальних умовах.

### Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. В чому сутність правил Інкотермс і яке їх значення при укладенні зовнішньоекономічних контрактів?
2. Охарактеризуйте умови правил Інкотермс щодо перевезення будь-яким видом транспорту.
3. Надайте характеристику умов правил Інкотермс, які застосовуються для морського і внутрішнього водного транспорту.

# Лекція № 5

## Тема: Розрахунки за контрактами ЗЕД

### Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань про сутність, особливості та порядок здійснення розрахунків за зовнішньоекономічними контрактами

### Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- Аналізувати і систематизувати систему знань щодо порядку розрахунків за контрактами ЗЕД
- Розуміти особливості та форми розрахунків за зовнішньоекономічними контрактами
- Використовувати в правозастосовній практиці положення законодавства щодо порядку розрахунків за зовнішньоекономічними контрактами

### Література

***Нормативно-правові акти:***


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18-22. Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 40-44. Ст. 356.
3. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. *ВВР*. 2005. № 32. Ст. 422.
4. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. *ВВР.* 1991. № 29. Ст. 377.
5. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року. *ВВР.* 1999. № 5-6. Ст. 44.
6. Про угоди про розподіл продукції : Закон України від 14 серпня 1999 року. *ВВР.* 1999. № 44. Ст. 391.
7. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21 червня 2018 р. *ВВР.* 2018. № 30. Ст. 239.

8. Про обіг векселів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. *ВВР*. 2001. № 24. Ст. 128.
9. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21 червня 1995 р. № 444.
10. Про деякі питання регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.1999 р. № 756.

***Спеціальна література:***

11. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія. Вінниця: ВНТУ, 2013. 248 с.
12. Глазкова Г. Як подолати ризики та небезпеки для української економіки при вступі України до СОТ. *Молода економіка*. 2003. грудень. С. 33- 40.
13. Господарське право : підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
14. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навчальний посібник. К.: Знання, 2006. 463 с.
15. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навчальний посібник / за ред. Козака Ю.Г., Логвінової Н.С., Сіваченка І.Ю. 2-ге вид., перераб.і доп. К.:ЦУЛ,2016. 792 с.
16. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа : збірник нормативних актів / упорядник М.І. Камлик. К: Атака, 2014. 680 с.
17. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємства. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2013. № 1 (6). С. 146-151.
18. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навч. посібник / за ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. К.: ЦНЛ, 2006. 271 с.
19. Курило Ю. ЗЕД-контракт: застосовуване право. *ЮРИСТ & ЗАКОН*. 2012. № 4. С. 11-18.
20. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти : навч. посіб.

/ В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С.Карп'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. 2-ге вид. перероб. і доп. К.: ЦУЛ, 2004. 608 с.
21. Ключник А.В., Баришник Л.С., Негрецька І.А. Теоретичний аналіз зовнішньоекономічного контракту. *Причорноморські економічні студії.* 2016. Вип. 8. С. 20-24.
22. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін.; за заг. ред. В. К. Мамутова. К.: Юрінком Інтер, 2004. 688 с.
23. Подушка А.Г. Зовнішньоекономічний контракт: особливості укладання URL: http://www.businesslaw.org.ua
24. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дахно І. І., Барановська В. М., Бовтрук Ю. А. та ін.; за ред. І. І. Дахна. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
25. Румянцев А.П. Зовнішньоекономічна діяльність : навч. посіб. К. : Центр навч. л-ри, 2004. 377 с.
26. Саксонов В.Б. Правові особливості зовнішньоекономічних договорів (контрактів) України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 252-260.

**План**

1. Поняття та форми розрахунків за контрактами у сфері ЗЕД.
2. Типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів).
3. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів.
4. Уніфіковані правила по інкасо.

**Основний зміст**

***1. Поняття та форми розрахунків за контрактами у сфері ЗЕД.***

Розрахунки у сфері ЗЕД мають свої особливості. Насамперед, вони регулюються великим масивом нормативно-правових актів, серед яких центральнемісце займають ГК і ЦК України, Закон України "Про валюту і валютні операції"від 21.06.2018 р.Згідно з положеннями статті 13 Закону України "Про валюту і валютні операції" НБУ має право встановлювати граничні строки розрахунків за операціямиз експорту

та імпорту товарів. При здійсненні операцій резидентами з експорту-товарів грошові кошти підлягають зарахуванню на їх рахунки у банках України устроки, зазначені в договорах, але не пізніше строку та в обсязі, встановленихНБУ. За операціями резидентів з імпорту товарів їх поставка має здійснюватися устроки, зазначені в договорах, але не пізніше встановленого НБУ граничногостроку розрахунків з дня здійснення авансового платежу (попередньої оплати). На сьогодні такий строк не встановлений.

Характеризуючи розрахунки у сфері ЗЕД, варто вказати на *способи та форми*розрахунків у ЗЕД. До способів розрахунків варто відносити: платіж готівкою табезготівковий платіж, що включає авансовий платіж, оплату після відвантаженнята торгівлю за відкритим рахунком. До форм розрахунків належать: прямий банківський переказ, платежі чеками, векселями, поштовими платіжними дорученнями, телеграфними/телексними платіжними дорученнями, грошовими переказами за системою SWIFT, інкасо, акредитив тощо.

Розмаїття форм розрахунків у ЗЕД визначається тим, що ГК України вст. 344 допускає регулювання міжнародних розрахунків нормами міжнародногоправа, банківськими звичаями і правилами, умовами контрактів у ЗЕД.

Треба враховувати, що розрахунки готівкою за договорами, що передбачаютьімпорт товарів, не допускаються.

При дослідженні видів розрахунків за контрактами ЗЕД необхідно проаналізувати сутність різних форм розрахунків, дослідити особливості акредитиву та інкасо, векселю як способу розрахунку за контрактами ЗЕД, вивчити поняття безготівкового авансового платежу, особливості торгівлі за відкритими рахунками тощо.

### *2. Типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів).*

Згідно із положеннями Постанова КМУ від 21 червня 1995 р. N 444 Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті рекомендуються такі форми розрахунків зважаючи на їх вигідність для Української Сторони: документарний акредитив; документарне

інкасо (з гарантією).

При вивченні зазначеного питання необхідно дослідити тексти платіжним умов договорів, які рекомендовані до застосування відповідно до Типових платіжних умов.

Розрахунки акредитивом– це інструментальна форма розрахунків, при якій банк–емітент (банк, що відкрив акредитив) за дорученням клієнта (платника – заявника акредитива) зобов'язується здійснити платіж одержувачеві (бенефіціару) після одержання визначених в акредитиві документів. Останні, якправило, – товаротранспортні документи, які підтверджують факт виконаннятоварного зобов'язання перед платником. Банк-емітент може доручити іншомубанку (виконуючому банку) здійснити платіж.

Ця форма розрахунків, окрім ст.ст. 1093–1098 ЦК України регламентуєтьсятакож Інструкцією НБУ про безготівкові розрахунки й Уніфікованимиправилами і звичаями для документарних акредитивів у редакції 2007 року. Розрахунки по інкасо (з використанням інкасового доручення**)** згідно зі ст.ст. 1099–1101 ЦК України характеризуються тим, що банк (банк–емітент) за дорученням клієнта здійснює дії з одержання від платника платежу та/або акцепту платежу (наприклад, з одержання акцепту переказного векселя).

Розрахунки по інкасо можуть бути *трьох видів*, два з яких є інкасодокументів, що не вимагають згоди платника і одне – передбачає таку згоду.

Аналіз видів акредитивів та інкасо є необхідною передумовою вивчення матеріалу курсу.

***3. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів.***

Відповідно до Уніфікованих правил та звичаїв для документарних акредитивівУніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів редакції 1993 року, публікація МТП N 500, застосовуються до всіх документарних акредитивів (включаючи резервні акредитиви тією мірою, якою вони можуть бути до них застосовані), коли вони включаються до тексту акредитива. Вони є обов'язковими для всіх сторін, якщо інше не передбачене в акредитиві.

Акредитив за своєю природою являє собою угоду, відокремлену від договору купівлі-продажу або іншого контракту, на якому він може базуватися, і банки жодною мірою не пов'язані й не зобов'язані займа-

тися такими контрактами, навіть якщо в акредитиві є яке-небудь посилання на такий контракт. Отже, установа банку, що оплачує, акцептує й оплатила тратти або негоціює та/або повністю виконує будь-які інші зобов'язання по акредитиву, не є предметом позовних вимог заявника, заснованих на його угоді з банком-емітентом або бенефіціаром.

Особливості здійснення розрахунків акредитивом детально регламентовані Уніфікованими правилами та звичаями для документарних акредитивів.

***4. Уніфіковані правила по інкасо.***

«Інкасо» означає операції, здійснювані банками на підставі одержаних інструкцій, з документами, вказаними нижче з метою:

а) одержання акцепту та/або платежу, залежно від нагоди, або

б) видачі комерційних документів проти акцепту та/або проти платежу, залежно від нагоди, або

в) видачі документів на інших умовах.

«Документи» означають фінансові документи та/або комерційні документи, при цьому:

а) «фінансові документи» означають переказні векселі, прості векселі, чеки, платіжні розписки або інші документи використовувані для одержання платежу грошима;

б) «комерційні документи» означають рахунки, відвантажувальні документи, документи про право власності, або тому подібні документи, або які-небудь інші документи, які не є фінансовими документами.

«Чисте інкасо» означає інкасо фінансових документів, не супроводжених комерційними документами.

«Документарне інкасо» означає інкасо:

а) фінансових документів, супроводжених комерційними документами;

б) комерційних документів, не супроводжених фінансовими документами.

Особливості розрахунків по інкасо, зобов'язання і відповідальність банків при здійсненні розрахунків по інкасо, порядок здійснення платежу при розрахунках по інкасо регламентуються Уніфікованими правилами по інкасо N 322 від 01.01.79 р.

**Контрольні запитання**
**для перевірки досягнення результатів навчання**

1. Охарактеризуйте способи та форми розрахунків за контрактами ЗЕД.
2. В чому сутність розрахунків акредитивом за ЗЕД контрактами?
3. В чому особливості розрахунків по інкасо в сфері ЗЕД?
4. Визначте специфіку розрахунків векселем за зовнішньоекономічними контрактами.

# Лекція № 6

## Тема: Санкції за порушення правил здійснення ЗЕД

### Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань про сутність, особливості та порядок накладення санкцій за порушення правил здійснення зовнішньоекономічної діяльності

### Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- Аналізувати і систематизувати систему знань щодо особливостей санкцій за порушення правил здійснення ЗЕД
- Розуміти особливості та види санкцій зі різні порушення правил здійснення ЗЕД
- Використовувати в правозастосовній практиці положення законодавства щодо санкцій за порушення правил здійснення ЗЕД

### Література

***Нормативно-правові акти:***


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436. *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. – №18-22. – Ст.144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. – № 40-44. – Ст.356.
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. // *ВВР*. – 2001. - № 25-26. - ст.131.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *ВВР*. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48. Ст. 552.
5. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. *ВВР.* 1991. № 29. Ст. 377.
6. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 р. *ВВР.* 1999. № 9-10. Ст. 65.
7. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту: Закон України від 22.12.1998 р. *ВВР.* 1999. № 12-13. Ст. 80.

8. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22.12.1998 р. *ВВР*. – 1999. - № 11. - ст. 78
9. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // *ВВР*. – 2005. - № 32. - ст.422
10. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року // *ВВР*. – 1999. - № 5-6. – ст. 44
11. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14 серпня 1999 року / (ВВР). – 1999. - № 44. - ст.391
12. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // *ВВР*. – 2018. - № 30. - ст.239

***Спеціальна література:***

13. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія. Вінниця: ВНТУ, 2013. – 248 с.
14. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
15. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навчальний посібник. К.: Знання, 2006. 463 с.
16. Рум'янцев А.П., Рум'янцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність : навчальний посібник. К.:ЦУЛ,2014. 377 с.
17. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Зовнішньоекономічна діяльність : термінологічний словник. К. : Кондор, 2017. 168 с.
18. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навчальний посібник / за ред. Козака Ю.Г., Логвінової Н.С., Сіваченка І.Ю. 2-ге вид., перераб.і доп. К.: ЦУЛ, 2016. 792 с.
19. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : підручник для вузів/ І.В. Багрова, Н.І. Редіна, В.Є. Власик, О.О. Гетьман; за ред. І.В. Багрової. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 580 с.
20. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа : збірник нормативних актів / упорядник М.І. Камлик. К: Атака, 2014. 680 с.
21. Козик В.В. та ін. Зовнішньоекономічні операції і контракти : навч. посіб. 2-ге вид. перероб. і доп. К.: ЦУЛ, 2004. 608 с.
22. Ключник А.В., Баришник Л.С., Негрецька І.А. Теоретичний аналіз зовнішньоекономічного контракту. *Причорноморські економічні*

студії. 2016. Вип. 8. С. 20-24.
23. Кредісов А.І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : навч. посіб.; 2-ге вид., випр. і доп. К. : ВІРА-В, 2002. 552 с.
24. Щербина В. С. Господарське право : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.

**Основний зміст**

1. Форми відповідальності за порушення правил здійснення ЗЕД.
2. Договірні майнові санкції за порушення зовнішньоекономічних контрактів.
3. Застосування антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних заходів у сфері ЗЕД.
4. Припинення експортно-імпортних операцій. Застосування індивідуального режиму ліцензування.
5. Обмеження та зупинення діяльності суб'єкта господарювання у сфері ЗЕД.
6. Санкції за порушення валютного законодавства

.

***1. Форми відповідальності за порушення правил здійснення ЗЕД.***

Відповідно до Закону "Про ЗЕД" держава Україна і всі суб'єкти ЗЕД, а також іноземні суб'єкти господарської діяльності відповідають за порушення законів України й своїх зобов'язань, закріплених у договірному порядку. Україна якдержава не несе відповідальності за дії суб'єктів ЗЕД, а суб'єкти ЗЕД не несутьвідповідальності за дії держави Україна.

У ст. 33 Закону "Про ЗЕД" згадується майнова і кримінальна відповідальністьза порушення правил здійснення операцій у сфері ЗЕД.

Майнова відповідальність застосовується у формі матеріального вішкодування збитків, а також застосування майнових санкцій. Якщо порушеннясуб'єктами ЗЕД або іноземними суб'єктами господарювання законів Українипро ЗЕД призвели до збитків, втрати вигоди й/або моральної шкоди в іншихсуб'єктів або держави, правопорушники несуть майнову відповідальність уповному обсязі.

Порядок застосування й розмір договірних майнових санкцій визначається узовнішньоекономічному договорі. Крім того, у випад-

ку, коли право контракту –законодавство України, то при застосуванні майнової відповідальності використовуються відповідні положення розділу 5 ГК України про відшкодуваннязбитків, стягнення штрафних і оперативно-господарських санкцій, а такожсубсидіарно застосовуються норми ЦК України про відповідальність запорушення зобов'язань.

Кримінальна відповідальність за порушення ЗЕД настає тільки у випадках,передбачених нормами кримінального законодавства. Зокрема, ст. ст.199-204,209, 305 КК України передбачають кримінальну відповідальність за порушеннямитних правил (у т.ч. за контрабанду), порушення порядку ліцензуваннягосподарської діяльності, порушення валютного законодавства та інші діяння, якіможуть вчинятися юридичними особами, громадянами – підприємцями йпосадовими особами при здійсненні ЗЕД.

Крім договірних майнових санкцій і кримінальної відповідальності, досуб'єктів ЗЕД можуть застосовуватися адміністративно-господарськісанкціївідповідно до гл. 27 ГК України та законів України, а до громадян-підприємців іпосадових осіб також заходи адміністративного стягнення згідно з КУпАП(ст.ст. 162-163, 164, 169, 202, 208, 209 та ін.).

Адміністративно-господарські санкції, які застосовуються за порушенняправил здійснення ЗЕД, мають назву спеціальних санкцій. Перелік та підставизастосування таких санкцій істотно змінився у зв'язку з прийняттям ЗаконуУкраїни "Про валюту і валютні операції" від 21.06.2018 р. та втратою чинностіст. 37 Закону "Про ЗЕД".

У переліку адміністративно-господарських санкцій, що пропонуються дозастосування ГК України в сфері ЗЕД міститься вказівка на можливість застосування антидемпінгових заходів; припинення експортно-імпортних операцій;застосування індивідуального режиму ліцензування та інші (ст. 239 ГК).

Зокрема, згідно зі ст. 244 ГК України у разі здійснення окремими учасникамигосподарських відносин зовнішньоекономічної діяльності, пов'язаноїзодержанням незаконноїпереваги на ринку України (здійснення демпінговогоімпорту, субсидованого імпорту, а також інших дій, які визначаються законом якнедобросовісна конкуренція), що завдало шкоди економіці України або спричинило загрозу виникнення такої шкоди, до таких учасників можуть бути застосовані антидемпінгові, компенсаційні або спеціальні заходи. Порядок застосуванняантидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів встановлюється

цілоюнизкою законів України: “Про захист національного товаровиробника віддемпінгового імпорту”, “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту” “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту вУкраїну” від 22.12.98р.

### *2. Договірні майнові санкції за порушення зовнішньоекономічних контрактів*

Порядок застосування й розмір договірних майнових санкцій визначається узовнішньоекономічному договорі. Крім того, у випадку, коли право контракту –законодавство України, то при застосуванні майнової відповідальності використовуються відповідні положення розділу 5 ГК України про відшкодуваннязбитків, стягнення штрафних і оперативно-господарських санкцій, а такожсубсидіарно застосовуються норми ЦК України про відповідальність запорушення зобов’язань.

Так, відшкодування збитків – це  один із видів господарсько-правових санкцій, що застосовуються до учасників господарських правовідносин у результаті вчинення господарського правопорушення та виражаються в настанні негативних наслідків у вигляді відшкодування вартості втраченого, пошкодженого або знищеного майна, додаткових витрат (реальних збитків), упущеної вигоди та моральної шкоди.

Ст. 225 ГК України визначає склад і розмір збитків. Зокрема, до складу збитків, що підлягають відшкодуванню особою, яка допустила господарське правопорушення, включаються:

- вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна, визначена відповідно до вимог законодавства;

- додаткові витрати (штрафні санкції, сплачені іншим суб’єктам, вартість додаткових робіт, додатково витрачених матеріалів тощо), понесені стороною, яка зазнала збитків внаслідок порушення зобов’язання другою стороною;

- неодержаний прибуток (втрачена вигода), на який сторона, яка зазнала збитків, мала право розраховувати у разі належного виконання зобов’язання другою стороною;

- матеріальна компенсація моральної шкоди у випадках, передбачених законом.

Склад збитків повинні становити такі елементи:

- реальні збитки (які включають вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна та додаткові витрати, понесені стороною, яка

зазнала збитків, включаючи витрати на оплату послуг адвоката);

- упущена вигода;

- матеріальна компенсація моральної шкоди (за умови передбачення такої компенсації законом або в договорі).

Ст. 229 ГК України встановлює особливі правила для відшкодування збитків у разі порушення грошових зобов'язань. Учасник господарських відносин у такому разі не звільняється від відповідальності через неможливість виконання і зобов'язаний відшкодувати потерпілому збитки, а також сплатити штрафні санкції відповідно до вимог, встановлених ГК України. При цьому ст. 625 ЦК України містить норму, відповідно до якої розмір відповідних збитків спеціально визначений, а саме: інфляційні втрати і три проценти річних від суми боргу, якщо інший розмір процентів не встановлено договором або законом. Що стосується негрошових господарських зобов'язань, то сплата штрафних санкцій зменшує розмір збитків.

Штрафними санкціями згідно зі ст. 230 ГК України визнаються господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконанні або неналежному виконанні господарського зобов'язання.

Штрафними санкціями є один із видів господарсько-правових санкцій, що застосовується до учасників господарських правовідносин у результаті вчинення господарського правопорушення, незалежно від майнової шкоди, якої зазнала потерпіла сторона внаслідок такого правопорушення, та виражаються в настанні негативних наслідків для правопорушника у вигляді стягнення неустойки (штрафу, пені).

Залежно від співвідношення права на неустойку з правом на відшкодування збитків виділяють чотири види неустойки: штрафну, залікову, виключну та альтернативну. Штрафною є неустойка, яка підлягає стягненню у повному розмірі, незалежно від відшкодування збитків. При заліковій неустойці відшкодуванню підлягають як неустойка, так і збитки, проте у частині, в якій вони не покриваються неустойкою. Виключною називається неустойка, яка обмежує відповідальність за невиконання або неналежне виконання зобов'язання лише виплатою неустойки, виключаючи можливість збитків. Альтернативною є неустойка, яка надає кредитору можливість вибору стягнення неустойки чи відшкодування збитків.

При вивченні природи штрафних санкцій необхідним є розмежування штрафних санкцій як санкції приватноправового характеру від адміністративно-господарського штрафу як публічно-правової санкції, дослідження умов та порядку застосування штрафних санкцій, механізму їх застосування тощо.

Ст. 235 ГК України визначає, що за порушення господарських зобов'язань до суб'єктів господарювання та інших учасників господарських відносин можуть застосовуватися оперативно-господарські санкції – заходи оперативного впливу на порушника з метою припинення або попередження повторення порушень зобов'язання, що використовуються самими сторонами зобов'язання в односторонньому порядку.

Оперативно-господарські санкції є винятком із загального правила про неприпустимість односторонньої відмови від виконання зобов'язання, закріпленого в ч. 7 ст. 193 ГК України. При дослідженні сутності оперативно-господарських санкцій необхідно звернути увагу на їх ознаки, види, особливості, порядок та умови застосування.

***3. Застосування антидемпінгових, компенсаційних і спеціальних заходів у сфері ЗЕД.***

Відповідно до ст. 244 ГК у разі здійснення окремими учасниками господарських відносин зовнішньоекономічної діяльності, пов'язаної з одержанням незаконної переваги на ринку України (здійснення демпінгового імпорту, субсидованого імпорту, а також інших дій, які визначаються законом як недобросовісна конкуренція), що завдало шкоди економіці України або спричинило загрозу виникнення такої шкоди, до цих учасників відносин можуть бути застосовані антидемпінгові, компенсаційні або спеціальні заходи відповідно до закону.

Метою застосування цього виду адміністративно-господарських санкцій є припинення недобросовісної конкуренції з боку окремих іноземних учасників господарських відносин при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД).

Слід звернути увагу, що ст. 244 ГК охоплює поняттям антидемпінгових заходів також і компенсаційні і спеціальні заходи, положення про які розвиваються в Законах України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну».

Суттю зловживань та отримання незаконної переваги, пов'язаної з демпінговим імпортом, є ввезення на територію України товару (продукції), ціна якого є істотно нижчою за ціни на подібний товар у країні його виробництва (ввезення), чим економіці України або національним товаровиробникам завдається шкода. Такі дії мають назву демпінгу.

Товар вважається об'єктом демпінгу, якщо в Україні його експортна ціна нижче від порівняної ціни на подібний товар в країні експорту.

Антидемпінгове мито – особливий вид мита, що справляється у разі ввезення на митну територію країни імпорту товару, який є об'єктом застосування антидемпінгових заходів.

Антидемпінгові, рівно як і компенсаційні і спеціальні заходи, мають подвійний характер: вони виступають в якості не тільки адміністративно-господарських санкцій, але і є заходами непрямого державного впливу загалом на сферу ЗЕД.

Щодо строків застосування даного виду адміністративно-господарських санкцій, то слід вказати, що вони відрізняються від загальних строків, встановлених ст. 250 ГК. Так,наприклад, згідно з ч. 2 ст. 14 Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» попередні антидемпінгові заходи застосовуються за рішенням уповноваженої Комісії не раніше, ніж через 60 днів і не пізніше ніж через 9 місяців після порушення відповідного антидемпінгового розслідування.

Субсидований імпорт – ввезення на митну територію країни імпорту товару (товарів), що користується пільгами від субсидії, яка надається для виробництва, переробки, транспортування або експорту такого товару.

Субсидований імпорт здійснюється за фінансової або іншої підтримки державними органами виробництва, переробки, продажу, транспортування, експорту, споживання подібного товару, в результаті якої суб'єкт господарсько-правових відносин країни експорту одержує пільги (прибутки). Тобто в результаті протекціоністських економічних чи організаційних дій іноземної держави експорту цей експортер одержує безпідставні переваги на ринку України, виявлення чого може стати фактичною підставою для застосування процедур, передбачених вищевказаними законами України.

Компенсаційне мито – особливий вид мита, що справляється у разі ввезення на митну територію України товару, що є об'єктом засто-

сування компенсаційних заходів.

Спеціальні заходи – попередні або остаточні заходи, що застосовуються за результатами спеціального розслідування, яке проводиться у разі виявлення фактів зростання імпорту в Україну, що заподіює значну шкоду або загрожує заподіянням значної шкоди національному товаровиробнику подібного або безпосередньо конкуруючого товару. В результаті такого розслідування можуть бути прийняті рішення про застосування спеціальних мит до іноземного експортера щодо імпорту в Україну, квотування імпорту продукції, здійснення нагляду за застосуванням спеціальних заходів.

При дослідженні вказаного питання варто також звернути увагу на порядку проведення антидемпінгового, антисубсидиційного та спеціального розслідування, за результатами якого застосовуються антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні заходи.

### *4. Припинення експортно-імпортних операцій. Застосування індивідуального режиму ліцензування*

Адміністративно-господарські санкції у вигляді припинення експортно-імпортних операцій або застосування індивідуального режиму ліцензування також, як і санкції, передбачені ст. 244 ГК, можуть бути застосовані виключно до учасників господарських відносин – суб'єктів ЗЕД. Дана санкція полягає в позбавленні права займатися ЗЕД за винятком завершення розрахунків або постачання товарів (робіт, послуг) за контрактами, укладеними до припинення експортно-імпортних операцій. В останньому випадку завершення розрахунків потребує одержання індивідуальної ліцензії.

Відповідно до ч.1 ст. 245 ГК України фактичною підставою припинення експортно-імпортних операцій є вчинення дій, що кваліфікуються як недобросовісна конкуренція. З огляду на положення Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» такими діями визнаються будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності, зокрема: створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції; неправомірне використання ділової репутації господарюючого суб'єкта; неправомірне збирання, розголошення та/чи використання комерційної таємниці.

Під недобросовісною конкуренцією при здійсненні ЗЕД ро-

зуміється: здійснення демпінгового імпорту, до якогозастосовуються антидемпінгові заходи;здійснення субсидованого імпорту, до якого застосовуються компенсаційні заходи;здійснення інших дій, що законами України визнаються недобросовісною конкуренцією (ст. 31 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»).

Зазначені дії можуть стати підставою для застосування антидемпінгового (компенсаційного) мита, інших антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, а також можуть мати наслідком застосування спеціальних санкцій за порушення законодавства про ЗЕД, у т.ч. припинення експортно-імпортних операцій (ст. 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»).

Припинення експортно-імпортних операцій має тимчасовий характер ідіє до моменту усунення порушень законодавства України або застосування практичних заходів, що гарантують виконання цього Закону та/або пов'язаних з ним законів України, але не більше 3 місяців з дати винесення відповідного рішення центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики. Після тимчасового зупинення ЗЕДсуб'єкти ЗЕД або іноземні суб'єкти господарської діяльності переводяться центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики на індивідуальний режим ліцензування.

Подовження дії припинення експортно-імпортних операцій здійснюється виключно за рішенням суду.

У разі порушення законодавства України про ЗЕД, у т.ч. щодо додержання умов ліцензування, до суб'єктів ЗЕД, крім припинення експортно-імпортних операцій може бути застосована така адміністративно-господарська санкція організаційно-правового характеру, як застосування індивідуального режиму ліцензування (ч.2 ст. 245 ГК, ст. 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»). Порядок видачі разових (індивідуальних) ліцензій визначений у відповідному Положенні, затвердженому наказом Міністра економіки України №47 від 17.04.2000 р. Доцільним є аналіз приписів Положення щодо порядку видачі разових (індивідуальних) ліцензій.

Індивідуальний режим ліцензування представляє собою процедуру, пов'язану із прийняттям рішення Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства або уповноваженим ним органом про видачу суб'єктові ЗЕД, який допустив порушення у цій сфері, разової (індивідуальної) ліцензії на кожну окрему господарську операцію.

Разова (індивідуальна) ліцензія видається на період, необхідний для здійснення відповідної зовнішньоекономічної операції й не підлягає передачі іншим особам. Рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії приймається не пізніше 15 робочих днів з дати реєстрації заявки в Міністерстві розвитку економіки, торгівлі та сільського господаарства України або уповноваженому ним органі. Індивідуальний режим ліцензування діє до моменту усунення виявлених порушень законодавства України і скасовується Мінекономіки України.

Застосування зазначених санкцій може бути оскаржено в суді, але подача відповідного адміністративного позову не припиняє застосування санкцій. В окремих випадках, зокрема при виникненні форс-мажорних обставин, при подачі позову про визнання або стягнення боргу, санкції можуть бути припинені на термін дії форс-мажорних обставин або на час розгляду справи в суді.

### *5. Обмеження та зупинення діяльності суб'єкта господарювання у сфері ЗЕД*

З огляду на приписи ст. 246 ГК України, обмеження та зупинення діяльностісуб'єкта господарювання застосовується уповноваженими органами в порядку, встановленому законом, у таких випадках:

- здійснення господарської діяльності, що загрожує життю і здоров'ю людей або становить підвищену небезпеку для довкілля;

- у разі порушення прав споживачів, зокрема виробництво продукції (виконання робіт, послуг), відвантаження і реалізація товарів, що не відповідають вимогам нормативних актів;

- при систематичному порушенні встановлених правил торгівлі і надання послуг або порушення умов зберігання і транспортування товарів тощо.

Підстави і порядок застосування відповідних адміністративно-господарських санкцій, крім ГК, визначаються Законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», «Про захист прав споживачів», «Про банки і банківську діяльність», «Про цінні папери та фондовий ринок» та багатьма іншими.

Треба враховувати, що відповідно до ст. 17 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» в Україні забороняється:

- експорт з території України предметів, які становлять націонал-

не, історичне, археологічне або культурне надбання українського народу, що визначається згідно із законами України;

- імпорт або транзит будь-яких товарів, про які заздалегідь відомо, що вони можуть завдати шкоди суспільній моралі, здоров'ю чи становити загрозу життю населення, тваринному світу та рослинам, або призвести до заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, якщо стосовно транзитних товарів не вжито необхідних заходів для запобігання такої шкоди;

- імпорт продукції та послуг, що містять пропаганду ідей війни, расизму та расової дискримінації, геноциду тощо, які суперечать відповідним нормам Конституції України;

- експорт природних ресурсів, які вичерпуються, якщо обмеження також застосовуються до внутрішнього споживання або виробництва;

- експорт та імпорт товарів, які здійснюються з порушенням прав інтелектуальної власності;

- експорт з території України товарів у межах виконання рішень Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй про застосування обмежень або ембарго на поставки товарів у відповідну державу.

### *6. Санкції за порушення валютного законодавства у сфері ЗЕД*

Відповідно до ч. 1 ст. 245 ГК України при несумлінній конкуренції, незаконному розміщенні валютних цінностей на рахунках і внесках за межами України, а також в інших випадках, при діях, що завдають шкоду економіці України, експортно-імпортні операції таких суб'єктів господарювання припиняються на умовах і в порядку, передбачених законом. Ці положення залишають без відповідного розвитку у Законі, позаяк Закон «Про валюту і валютні операції» встановив свободу суб'єктів господарювання у відкритті рахунків та розміщення коштів за межами України.

Відповідно до ст.13 "Про валюту і валютні операції" порушення резидентамистроку розрахунків спричиняє стягнення пені за кожний день прострочення врозмірі 0,3 % суми неодержаних коштів за договором (вартості недопоставленоготовару) у національній валюті (у разі здійснення розрахунків за зовнішньоекономічним контрактом у національній валюті) або в іноземній валюті,перерахованої в грошову одиницю України за валютним курсом НБУ на деньвиникнення заборгованості. Фактично це відповідальність за невжиття заходівщодо ви-

требування заборгованості за контрактом у ЗЕД.

Також згідно з ст. 14 Закону України "Про валюту івалютніоперації"встановленізаходи відповідальності за порушення інших положень чинноговалютного законодавства. Зокрема, за положеннями ч. 4 ст. 14 цього ЗаконуДержавна фіскальна служба має право застосовувати до юридичних осіб –суб'єктів господарювання штрафні санкції у розмірі до 100 відсотків сумиоперації, проведеної з порушенням валютного законодавства. При застосуванні такої відповідальності варто також ураховувати положення ст. 15 Закону України "Про валюту і валютні операції", які передбачають, що адміністративно-господарські санкції за порушення валютного законодавства можуть бути застосовані до юридичної особи – суб'єкта господарювання протягом шести місяців з дня виявлення порушення, але не пізніше ніж через три роки з дня його вчинення. Цей строк є спеціальним по відношенню до положеньст. 250 ГК України, в якій вказаний загальний строк застосуванняадміністративно-господарських санкцій.

**Контрольні запитання**
**для перевірки досягнення результатів навчання**

1. Охарактеризуйте специфіку відповідальності за порушення правил здійснення зовнішньоекономічної діяльності.
2. Назвіть види санкцій, які можуть застосовуватися в сфері зовнішньоекономічної діяльності.
3. В чому особливості договірної відповідальності за порушення зобов'язальних відносин у сфері ЗЕД?
4. Визначте порядок застосування адміністративно-господарських санкцій за порушення правил здійснення ЗЕД.

# Лекція № 7

## Тема: Правила здійснення зовнішньоекономічної діяльності в умовах євроінтеграційних процесів

### Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань про особливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності в умовах євроінтеграційних процесів

### Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- Аналізувати і систематизувати положення національного законодавства та міжнародно-правових актів щодо зовнішньоекономічної діяльності;
- Розуміти особливості міжнародно-правових положень щодо здійснення ЗЕД;
- Використовувати в правозастосовній практиці положення законодавства, в тому числі положення міжнародних Угод, щодо правил здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

### Література

***нормативно-правові акти:***


1. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС від 27.06.2014 р. *Офіційний вісник України* від 26.09.2014. 2014 р. № 75. Том 1. С. 83. Ст. 2125.
2. Угода СОТ Про спрощення процедур торгівлі від 27.11.2014 р. О*фіційний вісник України* від 04.12.2015. 2015 р. № 94. С. 47. Ст. 3197.
3. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) від 30.10.1947. *Офіційний вісник України* від 12.11.2010. 2010 р. № 84. С. 562. Ст. 2989.
4. Угода про процедури ліцензування імпорту від 15.04.1994 р. *Офіційний вісник України*. від 12.11.2010. 2010 р. № 84. С. 441. Ст. 2989.
5. Угода про субсидій і компенсаційні заходи від 15.04.1994 р. *Офіційний вісник України* від 12.11.2010. 2010 р. № 84. С. 446. Ст. 2989.
6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 *Відомості*

*Верховної Ради України*. 2003. № 18-22. Ст. 144.
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 40-44. Ст. 356.
8. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. *ВВР.* 2005. № 32. Ст. 422.
9. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. *ВВР*. 1991. № 29. Ст. 377.
10. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року. *ВВР*. 1999. № 5-6. Ст. 44.
11. Про угоди про розподіл продукції : Закон України від 14 серпня 1999 року. *ВВР.* 1999. № 44. Ст. 391.
12. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21 червня 2018 р. *ВВР*. 2018. № 30. Ст. 239.

*Спеціальна література:*

13. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія. Вінниця: ВНТУ, 2013. 248 с.
14. Глазкова Г. Як подолати ризики та небезпеки для української економіки при вступі України до СОТ. *Молода економіка.* 2003. грудень. С. 33- 40.
15. Господарське право : підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. 3-тє вид., доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
16. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навчальний посібник. К.: Знання, 2006. 463 с.
17. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навчальний посібник / за ред. Козака Ю.Г., Логвінової Н.С., Сіваченка І.Ю. 2-ге вид., перераб.і доп. К.: ЦУЛ,2016. 792 с.
18. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа : збірник нормативних актів / упорядник М.І. Камлик. К: Атака, 2014. 680 с.
19. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємства. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2013. № 1 (6). С. 146-151.
20. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навч. посібник / за ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. К.: ЦНЛ, 2006. 271 с.

21. Курило Ю. ЗЕД-контракт: застосовуване право. ЮРИСТ & ЗАКОН. 2012. № 4. С. 11-18.
22. Козик В.В. та ін. Зовнішньоекономічні операції і контракти : навч. посіб. 2-ге вид. перероб. і доп. К.: ЦУЛ, 2004. 608 с.
23. Ключник А.В., Баришник Л.С., Негрецька І.А. Теоретичний аналіз зовнішньоекономічного контракту. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 8. С. 20-24.
24. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін. ; за заг. ред. В. К. Мамутова. К.: Юрінком Інтер, 2004. 688 с.
25. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дахно І. І., Барановська В. М., Бовтрук Ю. А. та ін.; за ред. І. І. Дахна. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
26. Румянцев А.П. Зовнішньоекономічна діяльність : навч. посіб. К. : Центр навч. л-ри, 2004. 377 с.

**План**

1. Вплив Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на здійснення зовнішньоекономічної діяльності.
2. Угода СОТ про спрощення процедур торгівлі.
3. Генеральна угода про тарифи і торгівлю.
4. Угода про процедури ліцензування імпорту та інші міжнародні Угоди щодо здійснення ЗЕД.

**Основний зміст**

***1. Вплив Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на здійснення зовнішньоекономічної діяльності.***

Угода про асоціацію між Україною та ЄС серед іншого спрямована на врегулювання торговельних відносин між Україною та ЄС. Наприклад, Розділ IV Угоди присвячений торгівлі і питанням, пов'язаним з торгівлею. Частина 2 Розділу регламентує порядок скасування мит, зборів та інших платежів. Відповідно до ст. 29 Угоди кожна Сторона зменшує або скасовує ввізне мито на товари, що походять з іншої Сторони, відповідно до Графіків. Стаття 32 закріплює, що після набрання чинності цією Угодою жодна Сторона не повинна зберігати в силі, запроваджувати або відновлювати експортні субсидії або інші заходи

еквівалентної дії щодо сільськогосподарських товарів, призначених для продажу на території іншої Сторони.

Ст. 35 Угоди встановлює, що жодна Сторона не повинна запроваджувати або зберігати в силі будь-які заборони чи обмеження або заходи еквівалентної дії щодо імпорту будь-якого товару іншої Сторони або експорту чи продажу для експорту будь-якого товару, призначеного для території іншої Сторони, за винятком випадків, передбачених в цій Угоді або відповідно до Статті XI ГАТТ 1994 та її приміток щодо тлумачення. Із цією метою Статтю XI ГАТТ 1994 та її примітки щодо тлумачення включено до цієї Угоди, і вони є її невід'ємною частиною.

Ст.ст. 46-50 Угоди визначають особливості застосування антидемпінгових та компенсаційних заходів у міжнародній торгівлі.

***2. Угода СОТ про спрощення процедур торгівлі.***

Угода СОТ про спрощення процедур торгівлі є вельми важливим актом, що регламентує особливості здійснення міжнародної торгівлі. Ця Угода регламентує на міжнародному рівні стандарти і регламенти здійснення експортно-імпортних операцій.

Так, відповідно до ст. 2 вказаної Угоди Кожен член, наскільки це можливо та у спосіб, який відповідає його національному законодавству і правовій системі, забезпечує, щоб нові або змінені та доповнені закони і підзаконні нормативно-правові акти загального застосування, пов'язані з переміщенням, випуском і оформленням товарів, включаючи транзитні товари, були опубліковані або інформація про них стала іншим чином загальнодоступною якомога раніше до набрання ними чинності з метою надання торговцям й іншим заінтересованим сторонам можливості ознайомитися з ними.

Стаття 6 Угоди закріплює правила щодо зборів і платежів, які застосовуються до імпортування та експортування або у зв'язку із ними та штрафи.

Також Угода регламентує питання випуску і митного очищення товарів, формальності, пов'язані з імпортуванням, експортуванням і транзитом, закріплює засади митного співробітництва.

Розділ II Угоди встановлює положення про спеціальний і диференційований режим для країн-членів, що розвиваються, та найменш розвинених країн-членів

### *3. Генеральна угода про тарифи і торгівлю.*

Основна мета Генеральної угоди про тарифи і торгівлю (ГАТТ 1947) – зниження бар'єрів в міжнародній торгівлі шляхом зниження тарифних бар'єрів, кількісними обмеженнями (імпортна квота), та субсидіями у торгівлі через інші додаткові угоди.

Відповідно до ст. 1 Угоди ГАТТ щодо мит та митних зборів будь-якого роду, накладених на імпорт чи експорт, або у зв'язку з ними, або накладених на міжнародні платежі за імпорт чи експорт, а також стосовно методу стягнення таких мит і зборів та всіх правил і формальностей у зв'язку з імпортом та експортом, а також всіх питань, зазначених у пунктах 2 і 4 статті III, будь-яка перевага, сприяння, привілей чи імунітет, які надаються будь-якою стороною, що домовляється, стосовно будь-якого товару, що походить з будь-якої іншої країни чи призначений для будь-якої іншої країни, повинні негайно і безумовно надаватися подібному товару, що походить із території всіх інших сторін чи призначений для території всіх інших сторін.

Згідно із п. 1 ст. 3 вказаної Угоди сторони визнають, що внутрішні податки й інші внутрішні збори та закони, правила та вимоги, які стосуються внутрішнього продажу, пропозиції до продажу, купівлі, транспортування, розподілу чи використання товарів, а також правила внутрішнього кількісного регулювання, які встановлюють вимоги щодо змішування, переробки чи використання товарів у певних кількостях чи пропорціях, не повинні застосовуватися до імпортованих чи вітчизняних товарів таким чином, щоб створювати захист для вітчизняного виробництва.

Угода містить і інші правила міжнародної торгівлі.

### *4. Угода про процедури ліцензування імпорту та інші міжнародні Угоди щодо здійснення ЗЕД.*

Відповідно до положень Угоди про процедури ліцензування імпорту ліцензування імпорту визначається як адміністративні процедури, що використовуються для здійснення режимів ліцензування імпорту, які вимагають подання до відповідного адміністративного органу заявки або іншої документації (іншої, ніж та, яка вимагається для митних цілей) як попередньої умови для ввезення на митну територію члена, що імпортує.

Члени забезпечують відповідність адміністративних процедур,

які використовуються для застосування режимів ліцензування імпорту, відповідним положеннями ГАТТ 1994, у тому числі всім його додаткам і протоколам, які тлумачаться цією Угодою, для запобігання спотворенням торгівлі, які можуть виникнути в результаті неналежного здійснення цих процедур, з урахуванням цілей економічного розвитку та фінансових і торговельних потреб країн-членів, що розвиваються.

Угода регламентує процедуру ліцензування імпорту, виділяє автоматичне і неавтоматичне ліцензування імпорту тощо.

Також особливі умови здійснення ЗЕД знаходимо в Угоді СОТ Про субсидії та компенсаційні заходи від 15.04.1994 р. та інших міжнародних нормативно-правових актах.

### Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Визначте положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС щодо правил здійснення ЗЕД.
2. Охарактеризуйте значення та положення Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі.
3. Надайте характеристику Генеральної угоди про тарифи і торгівлю, Угоди СОТ про субсидії і компенсаційні заходи.
4. Визначте місце Угоди про процедури ліцензування імпорту в системі національного законодавства.

# Заняття № 1

*Форма заняття: практичне заняття*

## Тема: Поняття, види та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності

### Мета вивчення

Сформувати та закріпити систему знань про поняття, види та суб'єктів ЗЕД

### Результати навчання

Після заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аргументувати пропозиції із вирішення дискусійних питань у сфері господарського права щодо правової природи, видової та суб'єктної характеристики зовнішньоекономічної діяльності;
- застосовувати знання під час проведення наукових досліджень та викладання господарського права щодо поняття, видів та суб'єктів ЗЕД;
- визначати та аналізувати новітні тенденції розвитку правової науки та практики у сфері господарського права, що визначають об'єктно-суб'єктну характеристику ЗЕД;
- порівнювати сучасні тенденції розвитку господарського права України та права країн ЄС та формувати пропозиції щодо врахування міжнародного досвіду та гармонізації законодавства України та законодавства ЄС щодо поняття, видів та суб'єктів ЗЕД.

### Література

***нормативно-правові акти:***


1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // ВВР. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // (ВВР). – 2012. - № 44-45, № 46-47, № 48. - ст. 552.

5. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // ВВР. – 2005. - № 32. - ст. 422.
6. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377.
7. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 9-10. - ст. 65
8. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 12-13. - ст. 80.
9. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 11. - ст. 78.
10. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III // ВВР. – 2001. - № 29. - ст. 137.
11. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року // ВВР. – 1999. - № 5-6. – ст. 44.
12. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст. 239.
13. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. // ВВР. – 1994. - № 25. – ст. 198.

***Спеціальна література:***

14. Аляб'єва Н.В. Використання правил Інкотермс при укладенні договору поставки / Н.В. Аляб'єва // Економіка будівництва і міського господарства. – 2011. – Т. 7. – № 4. – С. 209–215.
15. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
16. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа: Збірник нормативних актів / Упорядник М.І. Камлик. - К: Атака, 2014. - 680 с.
17. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навч. посібник / За ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. — К.: ЦНЛ, 2006. – 271 с.
18. Інкотермс 2010. Правила ICC з використання термінів для внутрішньої та міжнародної торгівлі / [пер. з англ. ТОВ «Асоціація експортерів і імпортерів «ЗЕД»]. - К. : Асоціація «ЗЕД», 2011. - 265 с.

19. Курило Ю. ЗЕД-контракт: застосовуване право / Ю. Курило. // ЮРИСТ & ЗАКОН. – 2012. – № 4. – С. 11-18.
20. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дахно І. І., Барановська В. М., Бовтрук Ю. А. та ін.; За ред. І. І. Дахна - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 472 с.
21. Рилач Ю. Імперативні норми права у міжнародному комерційному арбітражі / Ю. Рилач // Юридичний журнал. 2009. – № 3. – С. 20-26.
22. Румянцев А.П. Зовнішньоекономічна діяльність : [навч. посіб.] / А.П. Румянцев, Н.С. Румянцева. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 377 с.
23. Сабадаш В.В. Зовнішньоекономічна діяльність: опорний конспект лекцій та методичні вказівки до проведення практичних занять та самостійної роботи для студ. спец. «Економіка підприємства» денної форми навчання / В. В. Сабадаш, С. А. Петровська. – Суми : СумДУ, 2013. – 118 с.
24. Черниш Ю.О. Чинники підвищення ефективності організації ЗЕД підприємства / Ю.О. Черниш, Ю.А. Шевцова // Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції Рівне – Київ Дніпропетровськ. – 2013. – № 6. – С. 14-17.
25. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

**План**

1. Поняття та сутність зовнішньоекономічної діяльності.
2. Джерела правового регулювання ЗЕД.
3. Принципи ЗЕД.
4. Види зовнішньоекономічної діяльності.
5. Суб’єкти зовнішньоекономічної діяльності.

**Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти**

1. Проаналізуйте ознаки зовнішньоекономічної діяльності відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та Господарського кодексу України. Визначте проблематику.

2. Охарактеризуйте судову практику та діловий звичай як джерела зовнішньоекономічної діяльності.
3. Визначте особливості інвестиційної діяльності як різновиду ЗЕД.

## Заняття № 2

*Форма заняття: практичне заняття*

## Тема: Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

### Мета вивчення

Сформувати та закріпити систему знань про методи державного регулювання ЗЕД

### Результати навчання

Після заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аргументувати пропозиції із вирішення дискусійних питань у сфері господарського права щодо методів державного регулювання ЗЕД та проблематики їх застосування;
- застосовувати знання під час проведення наукових досліджень та викладання господарського права щодо методів державного регулювання ЗЕД;
- визначати та аналізувати новітні тенденції розвитку правової науки та практики у сфері господарського права щодо особливостей державного регулювання ЗЕД;
- порівнювати сучасні тенденції розвитку господарського права України та права країн ЄС та формувати пропозиції щодо врахування міжнародного досвіду та гармонізації законодавства України та законодавства ЄС із специфіки та напрямів державного регулювання ЗЕД.

### Література

***нормативно-правові акти:***

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Господарський процесуальний кодекс від 06.11.1991 № 1798//Відомості Верховної Ради України. – 1992 р. – № 6. – Ст. 56
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // (ВВР). – 2012. - № 44-45, № 46-47, № 48. - ст. 552.
5. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // ВВР. – 2005. - № 32. - ст. 422.
6. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377.
7. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 9-10. - ст. 65.
8. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 12-13. - ст. 80.
9. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 11. - ст. 78.
10. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III // ВВР. – 2001. - № 29. - ст. 137.
11. Про приєднання України до Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів: Закон України від 10.01.2002 р.
12. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року // ВВР. – 1999. - № 5-6. – ст. 44.
13. Про концесію: Закон України від 03.10.2019 // Офіційний вісник України від 01.11.2019. — 2019 р., № 84.
14. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст. 239.
15. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. // ВВР. – 1994. - № 25. – ст. 198.

***Спеціальна література:***

16. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.

17. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства:Навчальний посібник .-К.:Знання,2006 .-463 с.
18. Рум'янцев А.П., Рум'янцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність:Навчальний посібник .-К.:ЦУЛ,2014 .-377 с.
19. Єременко О., Тимченко А. Що треба знати про концесію // Бухгалтерія.- 2011 .- 2 серпня.- № 31 (446).
20. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навчальний посібник/За ред.Козака Ю.Г., Логвінової Н.С., Сіваченка І.Ю.-2-ге вид., перераб.і доп.- К.:ЦУЛ,2016 .-792 с.
21. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Підручник для вузів/ І.В. Багрова, Н.І. Редіна, В.Є. Власик, О.О. Гетьман; За ред. І.В. Багрової.-К.: Центр навчальної літератури, 2004.- 580 с.
22. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа: Збірник нормативних актів / Упорядник М.І. Камлик. - К: Атака, 2014. - 680 с.
23. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємства / О.М. Зборовська // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2013. - № 1 (6). – С. 146-151.
24. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навч. посібник / За ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. — К.: ЦНЛ, 2006. – 271 с.
25. Кредісов А.І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : [навч. посіб.] / А.І. Кредісов ; 2-ге вид., випр. і доп. – К. : ВІРА-В, 2002. – 552 с.
26. Мережко А.А. Lex mercatoria: теория и принципы транснационального торгового права. / А.А. Мережко – К.: Таксон, 1999. -415 с.
27. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол. авт.: Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін. За заг. ред. В. К. Мамутова. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 688 с.

**План**

1. Поняття та завдання державного регулювання ЗЕД.
2. Митно-тарифне регулювання ЗЕД.
3. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
4. Ліцензування і квотування ЗЕД.
5. Комплексні методи державного регулювання ЗЕД.

6. Правові режими у ЗЕД.
7. Валютне регулювання ЗЕД.

**Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти**

1. Визначте специфіку митно-тарифного регулювання ЗЕД в умовах інтеграційних процесів.
2. Проаналізуйте сучасні законодавчі підходи щодо квотування ЗЕД.
3. Надайте характеристику валютного регулювання відповідно до Закону України «Про валюту і валютні операції».
4. Проаналізуйте практику застосування антидемпінгових заходів в Україні.

## Заняття № 3

*Форма заняття: практичне заняття*

### Тема: Форма та зміст зовнішньоекономічних контрактів

**Мета вивчення**

Сформувати та закріпити систему знань про форму та зміст зовнішньоекономічного контракту

**Результати навчання**

Після заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аргументувати пропозиції із вирішення дискусійних питань у сфері господарського права щодо форми та змісту зовнішньоекономічного контракту;
- застосовувати знання під час проведення наукових досліджень та викладання господарського права щодо форми та змісту контракту у сфері ЗЕД;
- визначати та аналізувати новітні тенденції розвитку правової науки та практики у сфері господарського права щодо особливостей

зовнішньоекономічного контракту;

- порівнювати сучасні тенденції розвитку господарського права України та права країн ЄС та формувати пропозиції щодо врахування міжнародного досвіду та гармонізації законодавства України та законодавства ЄС із специфіки укладення зовнішньоекономічних контрактів.

**Література**

***нормативно-правові акти:***


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // ВВР. – 2005. - № 32. - ст. 422.
4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377.
5. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року // ВВР. – 1999. - № 5-6. – ст. 44.
6. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14 серпня 1999 року / (ВВР). – 1999. - № 44. - ст. 391.
7. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст. 239.
8. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21 червня 1995 р. № 444 .
9. Про деякі питання регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.1999 р. № 756 .
10. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) від 06.09.01 N 201 .


***Спеціальна література:***


11. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-про-

дажу: правове регулювання : монографія / В. А. Довбиш, І. І. Світлак – Вінниця: ВНТУ, 2013. – 248 с.
12. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
13. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємства / О.М. Зборовська // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2013. - № 1 (6). – С. 146-151.
14. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С.Карп'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2004. – 608 с.
15. Ключник А.В., Баришник Л.С., Негрецька І.А. Теоретичний аналіз зовнішньоекономічного контракту / А.В. Ключник, Л.С. Баришник, І.А. Негрецька // Причорноморські економічні студії. - 2016. – Вип. 8. – С. 20-24.
16. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол. авт.: Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін. За заг. ред. В. К. Мамутова. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 688 с.
17. Павленко Д. Добросовісне виконання договорів у міжнародному приватному праві / Д. Павленко // Юридичний журнал. – 2009. – № 5. – С. 11-18.
18. Петрашко Л.П. Міжнародна торгівля: Навч. посібник. Ч.2 Міжнародні комерційні контракти / Т.М. Циганкова, Л.П. Петрашко, Т.В. Кальченко. - К. : КНЕУ, 2001 – 488 с.
19. Подушка А.Г. Зовнішньоекономічний контракт: особливості укладання / А.Г. Подушка // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.businesslaw.org.ua
20. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

**План**

1. Форма зовнішньоекономічних контрактів.
2. Порядок укладання зовнішньоекономічних контрактів.
3. Умови зовнішньоекономічних контрактів.
4. Арбітражне застереження у зовнішньоекономічному контрактів.

**Завдання для поточного контролю**
**знань і вмінь здобувачів вищої освіти**

1. Визначити істотні умови зовнішньоекономічного контракту.
2. Підготувати проект зовнішньоекономічного контракту із моделюванням всіх необхідних реквізитів.
3. Проаналізувати проблематику укладення і виконання зовнішньоекономічних контрактів в сучасних умовах.
4. Вивчити проблематику арбітражного застереження в ЗЕД-контрактах.

# Заняття № 4

*Форма заняття: практичне заняття*

## Тема: Правила ІНКОТЕРМС у зовнішньоекономічних контрактах

### Мета вивчення

Сформувати та закріпити систему знань про правила Інкотермс у зовнішньоекономічних контрактах

### Результати навчання

Після заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аргументувати пропозиції із вирішення дискусійних питань у сфері господарського права щодо застосування правил Інкотермс у сфері ЗЕД;
- визначати та аналізувати новітні тенденції розвитку правової науки та практики у сфері господарського права щодо особливостей правил Інкотермс у зовнішньоекономічному контракті;
- порівнювати сучасні тенденції розвитку господарського права України та права країн ЄС та формувати пропозиції щодо врахування міжнародного досвіду та гармонізації законодавства України та законодавства ЄС із специфіки застосування правил Інкотермс.

### Література

***нормативно-правові акти:***


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377.
4. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 9-10. - ст. 65

5. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 12-13. - ст. 80
6. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 11. - ст. 78.
7. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III // ВВР. – 2001. - № 29. - ст. 137.
8. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року // ВВР. – 1999. - № 5-6. – ст. 44.
9. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14 серпня 1999 року / (ВВР). – 1999. - № 44. - ст. 391.
10. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст.239.

***Спеціальна література:***

11. Аляб'єва Н.В. Використання правил Інкотермс при укладенні договору поставки / Н.В. Аляб'єва // Економіка будівництва і міського господарства. – 2011. – Т. 7. – № 4. – С. 209–215.
12. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
13. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія / В. А. Довбиш, І. І. Світлак – Вінниця: ВНТУ, 2013. – 248 с.
14. Інкотермс 2010. Правила ІСС з використання термінів для внутрішньої та міжнародної торгівлі / пер. з англ. К. : Асоціація «ЗЕД», 2011. - 265 с.
15. Курило Ю. ЗЕД-контракт: застосовуване право / Ю. Курило. // ЮРИСТ & ЗАКОН. – 2012. – № 4. – С. 11-18.
16. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С.Карп'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2004. – 608 с.
17. Луць В.В. Контракти у підприємницькій діяльності: Навч. посіб. / В.В. Луць // Прикарпатський ун-т ім. В.С. Стефаника. — 2. вид., стер. — К.: Юрінком Інтер, 2001. – 220 с.
18. Подушка А.Г. Зовнішньоекономічний контракт: особливості укла-

дання / А.Г. Подушка // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.businesslaw.org.ua
19. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

**План**

1. Правова природа правил Інкотермс.
2. Базисні умови Інкотермс 2010 – загальна характеристика.
3. Інкотермс 2010 – правила перевезення будь-яким видом транспорту.
4. Інкотермс 2010 – Правила для морського і внутрішнього водного транспорту .

**Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти**

1. Німецький завод з виробництва побутової техніки уклав з українською мережею супермаркетів договір купівлі-продажу трьохсот посудомийних машин. Сторони включили до договору купівлі-продажу базисну умову поставки EXW (ExWorks). Під час перевезення товару на території Польщі сталася аварія і весь товар було знищено або пошкоджено. Хто несе ризик випадкового знищення або пошкодження товару в даному випадку?
2. Охарактеризуйте проблематику використання правил Інкотермс в зовнішньоекономічних контрактах.
3. Змоделюйте положення зовнішньоекономічного контракту із використанням правил Інкотермс.

# Заняття № 5

*Форма заняття: практичне заняття*

## Тема: Розрахунки за контрактами ЗЕД

### Мета вивчення

Сформувати та закріпити систему знань про порядок та особливості розрахунків за зовнішньоекономічними контрактами

### Результати навчання

Після заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аргументувати пропозиції із вирішення дискусійних питань у сфері господарського права щодо розрахунків у сфері ЗЕД;
- визначати та аналізувати новітні тенденції розвитку правової науки та практики у сфері господарського права щодо особливостей форм та способів розрахунків за контрактами ЗЕД;
- порівнювати сучасні тенденції розвитку господарського права України та права країн ЄС та формувати пропозиції щодо врахування міжнародного досвіду та гармонізації законодавства України та законодавства ЄС із специфіки розрахункових відносин за зовнішньоекономічними контрактами.

### Література

***Нормативно-правові акти:***


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // ВВР. – 2005. - № 32. - ст. 422.
4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377.
5. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998

року // ВВР. – 1999. - № 5-6. – ст. 44
6. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14 серпня 1999 року / (ВВР). – 1999. - № 44. - ст.391
7. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст.239
8. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. // ВВР. – 2001. - N 24. - ст.128
9. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21 червня 1995 р. № 444
10. Про деякі питання регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.1999 р. № 756

***Спеціальна література:***

11. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія / В. А. Довбиш, І. І. Світлак – Вінниця: ВНТУ, 2013. – 248 с.
12. Глазкова Г. Як подолати ризики та небезпеки для української економіки при вступі України до СОТ // Молода економіка.- 2003.-грудень.-С. 33- 40.
13. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
14. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства:Навчальний посібник .-К.:Знання,2006 .-463 с.
15. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навчальний посібник/За ред.Козака Ю.Г., Логвінової Н.С., Сіваченка І.Ю.-2-ге вид., перераб.і доп.- К.:ЦУЛ,2016 .-792 с.
16. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа: Збірник нормативних актів / Упорядник М.І. Камлик. - К: Атака, 2014. - 680 с.
17. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємства / О.М. Зборовська // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2013. - № 1 (6). – С. 146-151.

18. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навч. посібник / За ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. — К.: ЦНЛ, 2006. – 271 с.
19. Курило Ю. ЗЕД-контракт: застосовуване право / Ю. Курило. // ЮРИСТ & ЗАКОН. – 2012. – № 4. – С. 11-18.
20. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С.Карп'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2004. – 608 с.
21. Ключник А.В., Баришник Л.С., Негрецька І.А. Теоретичний аналіз зовнішньоекономічного контракту / А.В. Ключник, Л.С. Баришник, І.А. Негрецька // Причорноморські економічні студії. - 2016. – Вип. 8. – С. 20-24.
22. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол. авт.: Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін. За заг. ред. В. К. Мамутова. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 688 с.
23. Подушка А.Г. Зовнішньоекономічний контракт: особливості укладання / А.Г. Подушка // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.businesslaw.org.ua
24. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дахно І. І., Барановська В. М., Бовтрук Ю. А. та ін.; За ред. І. І. Дахна - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 472 с.
25. Румянцев А.П. Зовнішньоекономічна діяльність : [навч. посіб.] / А.П. Румянцев, Н.С. Румянцева. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 377 с.
26. Саксонов В.Б. Правові особливості зовнішньоекономічних договорів (контрактів) України / В.Б. Саксонов // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2012. - № 2. - С. 252-260.

**План**

1. Поняття та форми розрахунків за контрактами у сфері ЗЕД.
2. Типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів).
3. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів.
4. Уніфіковані правила по інкасо.

**Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти**

1. Підприємство – резидент здійснило експорт сільгосппродукції у Білорусь із терміном розрахунку 90 днів. Натомість за 80 днів в погашення боргу нерезидентом було видано, а резидентом – отримано вексель, терміном платежу 70 днів. Податкова інспекція застосувала санкції до Підприємства - резидента в розмірі 0,3% за кожний день прострочення із моменту звершення 90 денного терміну від дати здійснення експорту. Підприємство звернулося з позовом про визнання рішення ДПІ недійсним, посилаючись на те, що видача векселя припиняє попереднє грошове зобов'язання. Податкова інспекція звернулась із позовом до підприємства про визнання векселю недійсним у зв'язку із тим, що розрахунок векселем в іноземній валюті у ЗЕД заборонено законодавством України, крім того вексель не містить підпису бухгалтеру векселедавця – нерезиденту та не легалізовано у встановленому порядку. Оцініть доводи сторін. Яка юридична перспектива позовів.
2. Визначте порядок розрахунків акредитивом та по інкасо за зовнішньоекономічними контрактами.

## Заняття № 6

*Форма заняття: практичне заняття*

### Тема: Санкції за порушення правил здійснення ЗЕД

**Мета вивчення**

Сформувати та закріпити систему знань про порядок та особливості санкцій за порушення правил здійснення ЗЕД

**Результати навчання**

Після заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аргументувати пропозиції із вирішення дискусійних питань у сфері господарського права щодо санкцій за порушення законодавства у сфері ЗЕД;
- визначати та аналізувати новітні тенденції розвитку правової науки та практики у сфері господарського права щодо особливостей відповідальності у сфері ЗЕД;
- порівнювати сучасні тенденції розвитку господарського права України та права країн ЄС та формувати пропозиції щодо врахування міжнародного досвіду та гармонізації законодавства України та законодавства ЄС із специфіки санкцій за порушення зовнішньоекономічного законодавства.

**Література**

***Нормативно-правові акти:***


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. // ВВР. – 2001. - № 25-26. - ст. 131.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // (ВВР). – 2012. - № 44-45, № 46-47, № 48. - ст. 552
5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377

6. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 9-10. - ст. 65
7. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 12-13. - ст. 80.
8. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 11. - ст. 78.
9. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // ВВР. – 2005. - № 32. - ст. 422
10. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року // ВВР. – 1999. - № 5-6. – ст. 44.
11. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14 серпня 1999 року / (ВВР). – 1999. - № 44. - ст. 391.
12. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст.239.

***Спеціальна література:***

13. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія / В. А. Довбиш, І. І. Світлак – Вінниця: ВНТУ, 2013. – 248 с.
14. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
15. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства:Навчальний посібник .-К.:Знання,2006 .-463 с.
16. Рум'янцев А.П., Рум'янцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність:Навчальний посібник .-К.:ЦУЛ,2014 .-377 с.
17. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Зовнішньоекономічна діяльність: Термінологічний словник. - К. : Кондор, 2017. - 168с.
18. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навчальний посібник/За ред.Козака Ю.Г., Логвінової Н.С., Сіваченка І.Ю.-2-ге вид., перераб.і доп.- К.:ЦУЛ,2016 .-792 с.
19. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Підручник для вузів/ І.В. Багрова, Н.І. Редіна, В.Є. Власик, О.О. Гетьман; За ред. І.В. Багрової.-К.: Центр навчальної літератури, 2004.- 580 с.
20. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа: Збірник норма-

тивних актів / Упорядник М.І. Камлик. - К: Атака, 2014. - 680 с.
21. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С.Карп'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2004. – 608 с.
22. Ключник А.В., Баришник Л.С., Негрецька І.А. Теоретичний аналіз зовнішньоекономічного контракту / А.В. Ключник, Л.С. Баришник, І.А. Негрецька // Причорноморські економічні студії. - 2016. – Вип. 8. – С. 20-24.
23. Кредісов А.І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : [навч. посіб.] / А.І. Кредісов ; 2-ге вид., випр. і доп. – К. : ВІРА-В, 2002. – 552 с.
24. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

**Основний зміст**

1. Форми відповідальності за порушення правил здійснення ЗЕД.
2. Договірні майнові санкції за порушення зовнішньоекономічних контрактів.
3. Застосування антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних заходів у сфері ЗЕД.
4. Припинення експортно-імпортних операцій. Застосування індивідуального режиму ліцензування.
5. Обмеження та зупинення діяльності суб'єкта господарювання.
6. Санкції за порушення валютного законодавства.

**Завдання або кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти**

1. Які наслідки передбачені за порушення суб'єктами господарювання правил здійснення зовнішньоекономічної діяльності щодо антимонопольних заходів, заборони недобросовісної конкуренції та інших правил, якими встановлюються певні обмеження чи заборони у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності?
2. Якщо за результатами антисубсидиційного розслідування було встановлено наявність субсидування і шкоди, які заходи щодо імпорту товарів, які ввозяться на митну територію України, які санкції можуть бути застосовані?

3. Охарактеризуйте особливості антидемпінгового, компенсаційного та спеціального мита як різновидів санкцій за порушення правил здійснення ЗЕД.

## Заняття № 7

*Форма заняття: практичне заняття*

### Тема: Правила здійснення зовнішньоекономічної діяльності в умовах євроінтеграційних процесів

**Мета вивчення**

Сформувати та закріпити систему знань про порядок та особливості міжнародно-правового регулювання правил здійснення ЗЕД

**Результати навчання**

Після заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аргументувати пропозиції із вирішення дискусійних питань у сфері господарського права щодо правил здійснення ЗЕД в умовах євроінтеграційних процесів;
- визначати та аналізувати новітні тенденції розвитку правової науки та практики у сфері господарського права щодо особливостей здійснення ЗЕД за правилами СОТ та ЄС;
- порівнювати сучасні тенденції розвитку господарського права України та права країн ЄС та формувати пропозиції щодо врахування міжнародного досвіду та гармонізації законодавства України та законодавства ЄС із специфіки здійснення зовнішньоторговельної діяльності.

**Література**

***нормативно-правові акти:***

1. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС від 27.06.2014 р. // Офіційний вісник України від 26.09.2014. — 2014 р.. - № 75. - том 1. - стор. 83. – ст. 2125.

2. Угода СОТ Про спрощення процедур торгівлі від 27.11.2014 р. // Офіційний вісник України від 04.12.2015. — 2015 р. - № 94. – стор. 47. – стаття 3197.
3. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) від 30.10.1947 // Офіційний вісник України від 12.11.2010.— 2010 р. - № 84. – стор. 562. – стаття 2989.
4. Угода про процедури ліцензування імпорту від 15.04.1994 р. // Офіційний вісник України. від 12.11.2010. — 2010 р. - № 84. – стор. 441. – стаття 2989.
5. Угода про субсидій і компенсаційні заходи від 15.04.1994 р. // Офіційний вісник України від 12.11.2010. - 2010 р. - № 84. - стор. 446. - стаття 2989.
6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
8. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // ВВР. – 2005. - № 32. - ст. 422.
9. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377.
10. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року // ВВР. – 1999. - № 5-6. – ст. 44.
11. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14 серпня 1999 року / (ВВР). – 1999. - № 44. - ст. 391.
12. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст. 239

***Спеціальна література:***

13. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія / В. А. Довбиш, І. І. Світлак – Вінниця: ВНТУ, 2013. – 248 с.
14. Глазкова Г. Як подолати ризики та небезпеки для української економіки при вступі України до СОТ // Молода економіка.- 2003.-грудень.-С. 33- 40.
15. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп.

і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
16. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства:Навчальний посібник .-К.:Знання,2006 .-463 с.
17. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навчальний посібник/За ред.Козака Ю.Г., Логвінової Н.С., Сіваченка І.Ю.-2-ге вид., перераб.і доп.- К.:ЦУЛ,2016 .-792 с.
18. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа: Збірник нормативних актів / Упорядник М.І. Камлик. - К: Атака, 2014. - 680 с.
19. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємства / О.М. Зборовська // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2013. - № 1 (6). – С. 146-151.
20. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навч. посібник / За ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. — К.: ЦНЛ, 2006. – 271 с.
21. Курило Ю. ЗЕД-контракт: застосовуване право / Ю. Курило. // ЮРИСТ & ЗАКОН. – 2012. – № 4. – С. 11-18.
22. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С.Карп'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2004. – 608 с.
23. Ключник А.В., Баришник Л.С., Негрецька І.А. Теоретичний аналіз зовнішньоекономічного контракту / А.В. Ключник, Л.С. Баришник, І.А. Негрецька // Причорноморські економічні студії. - 2016. – Вип. 8. – С. 20-24.
24. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол. авт.: Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін. За заг. ред. В. К. Мамутова. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 688 с.
25. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дахно І. І., Барановська В. М., Бовтрук Ю. А. та ін.; За ред. І. І. Дахна - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 472 с.
26. Румянцев А.П. Зовнішньоекономічна діяльність : [навч. посіб.] / А.П. Румянцев, Н.С. Румянцева. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 377 с.

**План**

1. Вплив Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на здійснення зовнішньоекономічної діяльності.
2. Угода СОТ про спрощення процедур торгівлі.
3. Генеральна угода про тарифи і торгівлю.
4. Угода про процедури ліцензування імпорту та інші міжнародні Угоди щодо здійснення ЗЕД.
5. Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти.
6. Проаналізуйте значення міжнародних угод для організації та здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

## КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІД ЧАС ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

У відповідності до визначених критеріїв поточний контроль здійснюється за визначеною силабусом (робочою навчальною програмою) системою.

| Оцінювання | | | | |
|---|---|---|---|---|
| **Пункт оцінки** | **% підсумкової оцінки** | | **Групове чи індивідуальне оцінювання** | **Посилання на РН навчальної дисципліни** |
| | **денна** | **заочна** | | |
| Лекції | 0 | 0 | індивідуальне оцінювання | 1-8 |
| Практичні заняття | 30 | 10 | індивідуальне оцінювання | 1-8 |
| Іспит | 70 | 90 | індивідуальне оцінювання | 1-8 |
| | 100 | 100 | | |

| Шкала оцінювання | | | |
|---|---|---|---|
| **Оцінка** | **Відсотки** | **Бали** | **Опис** |
| A | | 90-100 | відмінно |
| B | | 82-89 | добре |
| C | | 75-81 | добре |
| D | | 64-74 | задовільно |
| E | | 60-63 | задовільно |
| Fx | | 35-59 | Незадовільно з можливістю повторного складання |
| F | | 1-34 | Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни |

**Методичні вказівки (рекомендації) для викладачів, які проводять семінарські / практичні заняття**

Практичні заняття націлені на засвоєння основних теоретичних положень та відпрацювання практичних навичок застосування норм господарського права шляхом розв'язання задач та надання конкретних відповідей при вирішенні питань, які виникають при розгляді господарсько-правових відносин.

Викладачі, які проводять практичні заняття повинні надати теоретичні і практичні знання студентам із сучасного господарського законодавства і права, систематизації отриманих ними знань для подальшого використання у практичній діяльності, системного пізнання змісту основних положень чинного законодавства та проведенню аналізу опублікованої судової практики, а також отриманні практичних навичок застосування правових норм при вирішенні конкретних навчальних завдань.

# ДОДАТКИ

## Банк тестів для самоконтролю здобувачів вищої освіти за темами практичних занять

### До Теми 1
### «Поняття, види та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності»

1. Який з перерахованих видів діяльності не відноситься до ЗЕД:
   а) діяльність іноземних суб'єктів щодо придбання нерухомості в Україні;
   б) експорт та імпорт товарів;
   в) експорт та імпорт капіталів та робочої сили;
   г) операції по придбанню, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку.

2. Яким законодавчим актом визначаються засади зовнішньоекономічної діяльності в Україні:
   а) Закон України «Про експорт та імпорт товарів»;
   б) Закон України «Про господарську діяльність у сфері зовнішньої торгівлі»;
   в) Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»;
   г) Спеціальний закон відсутній.

3. В якому випадку юридичні особи мають право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність:
   а) тільки коли юридичні особи створюються у формі акціонерних товариств;
   б) тільки коли юридична особа створюється у формі повного чи командитного товариства;
   в) коли право на здійснення ЗЕД закріплено в установчих документах юридичної особи;
   г) тільки коли юридична особа є суб'єктом публічного права.

## До Теми 2
## «Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності»

1. Державне регулювання ЗЕД може бути:
   а) Тарифне та нетарифне;
   б) Одностороннє, двостороннє, багатостороннє;
   в) Селективне та галузеве;
   г) Колективне, селективне та приховане.

2. Чи залежить сплата попереднього або остаточного антидемпінгового мита від сплати інших податків і зборів (обов'язкових платежів), у тому числі мита, митних зборів тощо?
   а) Залежить сплата лише остаточного антидемпінгового мита;
   б) Так, попереднє та остаточне антидемпінгове мито зменшуються на суму податків і зборів (обов'язкових платежів), у тому числі мита, митних зборів, сплачених за попередній звітний період;
   в) Ні, не залежить;
   г) Залежить сплата лише попереднього антидемпінгового мита.

3. Які види ліцензування передбачені в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність»:
   а)Тарифне і нетарифне;
   б) Ордерне і на пред'явника;
   в) Автоматичне і неавтоматичне;
   г) Умовне і безумовне.

## До Теми 3
## «Форма та зміст зовнішньоекономічних контрактів»

1. Арбітражне застереження в зовнішньоекономічну контракті - це:
   а) угода між державними судами та арбітражами з приводу передачи спору на вирішення до арбітражу;
   б)угода між сторонами зовнішньоекономічного контракту про передачу спорів, що можуть виникнути з контракту, на вирішення до арбітражу;
   в) угода між сторонами контракту щодо порядку отримання ліцензій на здійснення ЗЕД;

г) угода між сторонами зовнішньоекономічного контракту щодо неможливості розгляду спорів, що можуть виникнути з контракту, в арбітражі.

2. Яку редакцію ІНКОТЕРМС сторони можуть використовувати у зовнішньоекономічну контракті?
   а) ІНКОТЕРМС-2010;
   б) Будь-яку редакцію;
   в) ІНКОТЕРМС-2000;
   г) Будь-яку, крім ІНКОТЕРМС-1936.

3. Яка з базисних умов поставки у зовнішньоекономічному контракті найменш вигідна для продавця?
   а) DDP, відповідно до якої продавець доставляє товар на склад покупця;
   б) CIF, відповідно до якої товар страхується і доставляється до порту замовника (без вивантаження);
   в) FCA, відповідно до якої товар доставляється перевізнику замовника;
   г) EXW, при якій продавець надає товар у розпорядження покупця на своєму складі.

## До Теми 4
## «Правила ІНКОТЕРМС у зовнішньоекономічних контрактах»

1. Чи обов'язкове використання ІНКОТЕРМС у світовій торгівлі?
   а) Так, в усіх випадках;
   б) Ні, вони носять рекомендаційний характер;
   в) Обов'язкове щодо договорів купівлі-продажу (поставки);
   г) Обов'язкове при перевезенні морським та іншим водним транспортом.

2. Яка з базисних умов поставки найменш вигідна для покупця?
   а) CIF (вказано порт призначення), відповідно до якої товар страхується і доставляється до порту замовника (без вивантаження);
   б) FOB (вказано порт завантаження), згідно з якою товар завантажується на судно замовника;

в) EXW (вказане місце), при якій продавець надає товар у розпорядження покупця на своєму складі;
г) FCA (вказане місце), відповідно до якої товар доставляється перевізнику замовника.

3. Яким джерелом права є ІНКОТЕРМС?
а) Нормативно-правовим актом;
б) Діловим звичаєм;
в) Нормативним договором;
г) Юридичною доктриною.

## До Теми 5
## «Розрахунки за контрактами ЗЕД»

1. В чому сутність розрахунку акредитивом за зовнішньоекономічним контрактом:
а) Це форма розрахунків, за якою платіж проводиться за допомогою надання платником банку, який його обслуговує, належно оформленого доручення на переказ певної суми зі свого рахунка на рахунок одержувача коштів;
б) Це форма розрахунків, за якою платник видає одержувачеві документ, що містить нічим не обумовлене розпорядження банку, який обслуговує чекодавця, переказати чекодержателю вказану в чеку суму грошей;
в) Це форма розрахунків, при якій банк–емітент за дорученням клієнта (платника) зобов'язується здійснити платіж одержувачеві (бенефіціару) після одержання визначених документів;
г) Це форма розрахунків, при якій банк–емітент за дорученням клієнта здійснює дії з одержання від платника платежу та/або акцепту платежу.

2. Як називається акредитив, який може бути змінено або анульовано банком-емітентом без попереднього узгодження із бенефіціаром:
а) Відкличний акредитив;
б) Безвідкличний акредитив;
в) Покритий акредитив;
г) Непокритий акредитив.

3. Чи може виконуючий банк відмовитися від виконання акредитива:
   а) Ні, не може;
   б) Може, якщо подані документи за зовнішніми ознаками не відповідають умовам акредитива;
   в) Може, якщо після перевірки встановлено, що подані документи не відповідають фактично проведеним операціям;
   г) Може, якщо це безвідкличний акредитив.

## До Теми 6
## «Санкції за порушення правил здійснення ЗЕД»

1. Які адміністративно-господарські санкції, закріплені в ГК України, можуть застосовуватися в сфері зовнішньоекономічної діяльності?
   а) Антидемпінгові заходи; припинення експортно-імпортних операцій; застосування індивідуального режиму ліцензування. Перелік вичерпний;
   б) Антидемпінгові заходи; припинення експортно-імпортних операцій; застосування індивідуального режиму ліцензування. Перелік не є вичерпним;
   в) Адміністративно-господарські санкції, закріплені в ГК України, не можуть застосовуватися в сфері зовнішньоекономічної діяльності;
   г) Лише припинення експортно-імпортних операцій.

2. Які строки застосування спеціальних санкцій, передбачених Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» за порушення цього або пов'язаних з ним законів?
   а) Три роки з дня вчинення порушення законодавства;
   б) Один рік з дня виявлення порушення законодавства, але не більше трьох років з дня його вчинення;
   в) Три роки з дня виявлення порушення законодавства;
   г) Один рік з дня вчинення порушення законодавств.

3.Який із видів господарських санкцій застосовується до вказаного порушення: «ввезення на митну територію країни імпорту товару за цінами, нижчими від порівнянної ціни на подібний товар у країні експорту, що заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару»?

а) Відшкодування завданих збитків;
б) Оперативно-господарські санкції;
в) Застосування антидемпінгових заходів;
г) Нарахування штрафу або пені.

## ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

# Завдання № 1

### Тема: Поняття, види та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності

**Мета самостійної роботи**

Поглибити систему знань про сучасні тенденції розвитку правових засад зовнішньоекономічної діяльності

**Результати навчання**

Після виконання завдання для самостійної роботи здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аналізувати і синтезувати досягнення науки господарського права з питань зонішньоекономічної діяльності, представлені в українських та іншомовних джерелах
- розробляти проекти нормативно-правових актів з питань зовнішньоекономічної діяльності, обґрунтовувати доцільність їх впровадження
- використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність

**Література**

***нормативно-правові акти:***


1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // ВВР. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст.144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст.356.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // (ВВР). – 2012. - № 44-45, № 46-47, № 48. - ст.552

5. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // ВВР. – 2005. - № 32. - ст.422
6. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377
7. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 9-10. - ст.65
8. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 12-13. - ст. 80
9. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 11. - ст. 78
10. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III // ВВР. – 2001. - № 29. - ст.137
11. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року // ВВР. – 1999. - № 5-6. – ст. 44
12. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст.239
13. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. // ВВР. – 1994. - № 25. – ст. 198.
14. спеціальна література:
15. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
16. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа: Збірник нормативних актів / Упорядник М.І. Камлик. - К: Атака, 2014. - 680 с.
17. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навч. посібник / За ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. — К.: ЦНЛ, 2006. – 271 с.
18. Курило Ю. ЗЕД-контракт: застосовуване право / Ю. Курило. // ЮРИСТ & ЗАКОН. – 2012. – № 4. – С. 11-18.
19. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дахно І. І., Барановська В. М., Бовтрук Ю. А. та ін.; За ред. І. І. Дахна - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 472 с.
20. Рилач Ю. Імперативні норми права у міжнародному комерційному арбітражі / Ю. Рилач // Юридичний журнал. – 2009. – № 3. – С. 20-26.

21. Румянцев А.П. Зовнішньоекономічна діяльність : [навч. посіб.] / А.П. Румянцев, Н.С. Румянцева. К. : Центр навч. л-ри, 2004. 377 с.
22. Сабадаш В.В. Зовнішньоекономічна діяльність: опорний конспект лекцій та методичні вказівки до проведення практичних занять та самостійної роботи для студ. спец. «Економіка підприємства» денної форми навчання / В. В. Сабадаш, С. А. Петровська. – Суми : СумДУ, 2013. – 118 с.
23. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

**Зміст завдання самостійної роботи**

1. Дослідити підходи до сутності зовніньоекономічної діяльності в законодавтві України та зарубіжних країн.
2. Розкрити значення принципів ЗЕД.
3. Охарактеризувати специфіку орендних, в тому числі лізингових, операцій між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності.

# Завдання № 2

## Тема: Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

### Мета самостійної роботи

Поглибити систему знань про сучасні тенденції розвитку правових засад державного регулювання ЗЕД

### Результати навчання

Після виконання завдання для самостійної роботи здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аналізувати і синтезувати досягнення науки господарського права з питань зонішньоекономічної діяльності, представлені в українських та іншомовних джерелах
- розробляти проекти нормативно-правових актів з питань зовнішньоекономічної діяльності, обґрунтовувати доцільність їх впровадження
- використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність

### Література

***нормативно-правові акти:***


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Господарський процесуальний кодекс від 06.11.1991 № 1798//Відомості Верховної Ради України. – 1992 р. – № 6. – Ст. 56
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // (ВВР). – 2012. - № 44-45, № 46-47, № 48. - ст. 552
5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377
6. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 9-10. - ст. 65

7. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 12-13. - ст. 80
8. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 11. - ст. 78.
9. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року // ВВР. – 1999. - № 5-6. – ст. 44.
10. Про концесію: Закон України від 03.10.2019 // Офіційний вісник України від 01.11.2019. — 2019 р., № 84.
11. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст. 239

***Спеціальна література:***

12. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
13. Рум'янцев А.П., Рум'янцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність:Навчальний посібник .-К.:ЦУЛ,2014 .-377 с.
14. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа: Збірник нормативних актів / Упорядник М.І. Камлик. - К: Атака, 2014. - 680 с.
15. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства : [навч. посіб.] / Г.М. Дроздова. – К. : ЦУЛ, 2002. – 172 с.
16. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємства / О.М. Зборовська // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2013. - № 1 (6). – С. 146-151.
17. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навч. посібник / За ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. — К.: ЦНЛ, 2006. – 271 с.
18. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С.Карп'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2004. – 608 с.
19. Кредісов А.І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : [навч. посіб.] / А.І. Кредісов ; 2-ге вид., випр. і доп. – К. : ВІРА-В, 2002. – 552 с.
20. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України /

Кол. авт.: Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін. За заг. ред. В. К. Мамутова. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 688 с.

**Зміст завдання самостійної роботи**

1. Встановіть особливості комплексних засобів державного регулювання ЗЕД.
2. Визначте мету валютного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
3. Наведіть пропозиції щодо напрямів вдосконалення законодавчих засад державного регулювання ЗЕД.

# Завдання № 3

## Тема: Форма та зміст зовнішньоекономічних контрактів

### Мета самостійної роботи

Поглибити систему знань про сучасні тенденції розвитку договірних засад зовнішньоекономічної діяльності

### Результати навчання

Після виконання завдання для самостійної роботи здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аналізувати і синтезувати досягнення науки господарського права з питань зонішньоекономічної діяльності, представлені в українських та іншомовних джерелах
- розробляти проекти нормативно-правових актів з питань зовнішньоекономічної діяльності, обґрунтовувати доцільність їх впровадження
- використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність

### Література
### нормативно-правові акти:


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377.Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст. 239.
4. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Націо-

нального банку України від 21 червня 1995 р. № 444.

5. Про деякі питання регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.1999 р. № 756.
6. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) від 06.09.01 N 201.

***Спеціальна література:***


7. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія / В. А. Довбиш, І. І. Світлак – Вінниця: ВНТУ, 2013. – 248 с.
8. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
9. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємства / О.М. Зборовська // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2013. - № 1 (6). – С. 146-151.
10. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С.Карп'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2004. – 608 с.
11. Ключник А.В., Баришник Л.С., Негрецька І.А. Теоретичний аналіз зовнішньоекономічного контракту / А.В. Ключник, Л.С. Баришник, І.А. Негрецька // Причорноморські економічні студії. - 2016. – Вип. 8. – С. 20-24.
12. Павленко Д. Добросовісне виконання договорів у міжнародному приватному праві / Д. Павленко // Юридичний журнал. – 2009. – № 5. – С. 11-18.
13. Подушка А.Г. Зовнішньоекономічний контракт: особливості укладання / А.Г. Подушка // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.businesslaw.org.ua


**Зміст завдання самостійної роботи**

1. Визначте умови зовнішньоекономічних контрактів відповідно до національних правових умов та практики зарубіжних країн.
2. Вивчіть особилвості арбітражного застереження в контракті ЗЕД, зокрема проблематику визнання арбітражного застереження недійсним.

# Завдання № 4

## Тема: Правила Інкотермс у зовнішньоекономічних контрактах

### Мета самостійної роботи

Поглибити систему знань про особливості використання правил Інкотермс у зовнішньоекономіних контрактах

### Результати навчання

Після виконання завдання для самостійної роботи здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аналізувати і синтезувати досягнення науки господарського права з питань зонішньоекономічної діяльності, представлені в українських та іншомовних джерелах
- розробляти проекти нормативно-правових актів з питань зовнішньоекономічної діяльності, обґрунтовувати доцільність їх впровадження
- використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність

### Література

***нормативно-правові акти:***


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377
4. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III // ВВР. – 2001. - № 29. - ст. 137.
5. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 року // ВВР. – 1999. - № 5-6. – ст. 44.

6. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14 серпня 1999 року / (ВВР). – 1999. - № 44. - ст. 391.
7. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст. 239.

***Спеціальна література:***

8. Аляб'єва Н.В. Використання правил Інкотермс при укладенні договору поставки / Н.В. Аляб'єва // Економіка будівництва і міського господарства. – 2011. – Т. 7. – № 4. – С. 209–215.
9. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
10. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія / В. А. Довбиш, І. І. Світлак – Вінниця: ВНТУ, 2013. – 248 с.
11. Інкотермс 2010. Правила ІСС з використання термінів для внутрішньої та міжнародної торгівлі / [пер. з англ. ТОВ «Асоціація експортерів і імпортерів «ЗЕД»]. - К. : Асоціація «ЗЕД», 2011. - 265 с.
12. Курило Ю. ЗЕД-контракт: застосовуване право / Ю. Курило. // ЮРИСТ & ЗАКОН. – 2012. – № 4. – С. 11-18.

**Зміст завдання самостійної роботи**

1. Встановіть,з якою метою було розроблено ІНКОТЕРМС.
2. Вирішіть задачу: До договору купівлі-продажу партії одягу було включено базисну умову поставки «FOB (Free On Board) порт Нью-Йорк». Продавець знаходиться в США, а покупець – в Україні. В який момент обов'язок продавця буде повністю виконано?

# Завдання № 5

## Тема: Розрахунки за контрактами ЗЕД

### Мета самостійної роботи

Поглибити систему знань про особливості розрахункових відносин у сфері ЗЕД.

### Результати навчання

Після виконання завдання для самостійної роботи здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аналізувати і синтезувати досягнення науки господарського права з питань зонішньоекономічної діяльності, представлені в українських та іншомовних джерелах
- розробляти проекти нормативно-правових актів з питань зовнішньоекономічної діяльності, обґрунтовувати доцільність їх впровадження
- використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність

### Література
### Нормативно-правові акти:


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377.
4. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст. 239.
5. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. // ВВР. – 2001. - N 24. - ст. 128.
6. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Націо-

нального банку України від 21 червня 1995 р. № 444.

7. Про деякі питання регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.1999 р. № 756.

***Спеціальна література:***


8. Довбиш В.А. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія / В. А. Довбиш, І. І. Світлак – Вінниця: ВНТУ, 2013. – 248 с.
9. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
10. Зборовська О.М. Характерні особливості зовнішньоекономічних контрактів промислових підприємства / О.М. Зборовська // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2013. - № 1 (6). – С. 146-151.
11. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навч. посібник / За ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, І.Ю. Сіваченка. — К.: ЦНЛ, 2006. – 271 с.
12. Курило Ю. ЗЕД-контракт: застосовуване право / Ю. Курило. // ЮРИСТ & ЗАКОН. – 2012. – № 4. – С. 11-18.
13. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С.Карп'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2004. – 608 с.
14. Ключник А.В., Баришник Л.С., Негрецька І.А. Теоретичний аналіз зовнішньоекономічного контракту / А.В. Ключник, Л.С. Баришник, І.А. Негрецька // Причорноморські економічні студії. - 2016. – Вип. 8. – С. 20-24.
15. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол. авт.: Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін. За заг. ред. В. К. Мамутова. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 688 с.


**Зміст завдання самостійної роботи**

1. Проаналізуйте положення щодо типових платіжних умов у зовнішньоекономічних контрактах.
2. Вирішіть задачу: Підприємство «А» (одержувач коштів), виконав-

ши своє зобов'язання, подало до виконуючого банку всі документи, передбачені умовами акредитиву, що підтверджували виконання одержувачем коштів всіх умов акредитиву. Водночас, виконуючий банк відмовився здійснити платіж, аргументуючи це тим, що він має самостійно перевірити чи відповідають подані документи фактично проведеним операціям і чи виконане зобов'язанням належним чином. Чи правомірні дії банку?

# Завдання № 6

## Тема: Санкції за порушення правил здійснення ЗЕД

### Мета самостійної роботи

Поглибити систему знань про особливості відповідальності у сфері ЗЕД.

### Результати навчання

Після виконання завдання для самостійної роботи здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- аналізувати і синтезувати досягнення науки господарського права з питань зонішньоекономічної діяльності, представлені в українських та іншомовних джерелах
- розробляти проекти нормативно-правових актів з питань зовнішньоекономічної діяльності, обґрунтовувати доцільність їх впровадження
- використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність

### Література
### Нормативно-правові акти:


1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. // ВВР. – 2001. - № 25-26. - ст. 131.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // (ВВР). – 2012. - № 44-45, № 46-47, № 48. - ст. 552
5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // ВВР. – 1991. - № 29. - ст. 377
6. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 9-10. - ст.65
7. Про захист національного товаровиробника від субсидованого ім-

порту: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 12-13. - ст. 80.
8. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22.12.1998 // ВВР. – 1999. - № 11. - ст. 78.
9. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // ВВР. – 2005. - № 32. - ст. 422.
10. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. // ВВР. – 2018. - № 30. - ст. 239.

***Спеціальна література:***

11. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – з-тє вид., доп. і перероб. – Одеса : Фенікс, 2018. – 616 с.
12. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Підручник для вузів/ І.В. Багрова, Н.І. Редіна, В.Є. Власик, О.О. Гетьман; За ред. І.В. Багрової.-К.: Центр навчальної літератури, 2004.- 580 с.
13. Зовнішньоекономічна діяльність та митна справа: Збірник нормативних актів / Упорядник М.І. Камлик. - К: Атака, 2014. - 680 с.
14. Кредісов А.І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : [навч. посіб.] / А.І. Кредісов ; 2-ге вид., випр. і доп. – К. : ВІРА-В, 2002. – 552 с.
15. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

**Зміст завдання для самостійної роботи**

1. Охарактеризуйте специфіку застосування адміністративно-господарських санкцій за порушення правил здійснення ЗЕД.
2. Встановіть особливості договірної відповідальності за порушення умов зовнішньоекономічних контрактів.

# ПИТАННЯ ДЛЯ ІСПИТУ/ЗАЛІКУ

1. Поняття зовнішньоекономічної діяльності.
2. Принципи зовнішньоекономічної діяльності.
3. Ознаки зовнішньоекономічної діяльності.
4. Функції зовнішньоекономічної діяльності.
5. Джерела правового регулювання ЗЕД.
6. Нормативно-правові акти як джерело правового регулювання ЗЕД.
7. Діловий звичай як джерело регулювання ЗЕД.
8. Міжнародні договори як джерело правового регулювання ЗЕД.
9. Види зовнішньоекономічної діяльності.
10. Міжнародна торгівля як різновид ЗЕД.
11. Міжнародний лізинг як різновид ЗЕД.
12. Міжнародні інвестиції як різновид ЗЕД.
13. Міжнародні фінансові операції й операції з цінними паперами як різновид ЗЕД.
14. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.
15. Структурні одиниці іноземних субєктів господарської діяльності, які мають постійне місцезнаходження на території України, як суб'єкти ЗЕД.
16. Поняття та завдання державного регулювання ЗЕД.
17. Принципи державного регулювання ЗЕД.
18. Методи державного регулювання ЗЕД.
19. Митно-тарифне регулювання ЗЕД.
20. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
21. Ліцензування і квотування ЗЕД.
22. Автоматичне і неавтоматичне ліцензування ЗЕД.
23. Види експортних (імпортних) квот.
24. Комплексні методи державного регулювання ЗЕД.
25. Антидемпінгові заходи в сфері ЗЕД.

26. Порядок проведення антисубсидиційного розслідування.
27. Особливості застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну.
28. Режим попередніх імпортних депозитів у ЗЕД.
29. Сертифікат відповідності у сфері ЗЕД.
30. Порядок здійснення фітосанітарного, ветеринарного і екологічного контролю у сфері ЗЕД.
31. Правові режими у ЗЕД.
32. Особливі правові режими для товарів, що імпортуються з держав-членів Світової організації торгівлі (СОТ).
33. Регулювання цін і тарифів в системі державного регулювання ЗЕД.
34. Види зовнішньоекономічних контрактів.
35. Валютне регулювання ЗЕД.
36. Форма зовнішньоекономічних контрактів.
37. Порядок укладання зовнішньоекономічних контрактів.
38. Умови зовнішньоекономічних контрактів.
39. Арбітражне застереження у зовнішньоекономічному контрактів.
40. Правова природа правил ІНКОТЕРМС.
41. Базисні умови ІНКОТЕРМС 2010 – загальна характеристика.
42. ІНКОТЕРМС 2010 – правила перевезення будь-яким видом транспорту.
43. ІНКОТЕРМС 2010 – Правила для морського і внутрішнього водного транспорту.
44. Поняття та форми розрахунків за контрактами у сфері ЗЕД.
45. Передумови здійснення розрахунків за контрактами ЗЕД.
46. Розрахунок векселем у сфері ЗЕД.
47. Розрахунок акредитивом у сфері ЗЕД.
48. Авансований безготівковий платіж як спосіб розрахунків у ЗЕД.
49. Типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

50. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів.
51. Уніфіковані правила по інкасо.
52. Розрахунки чеками у сфері ЗЕД.
53. Торгівля за відкритим рахунком у сфері ЗЕД.
54. Форми відповідальності за порушення правил здійснення ЗЕД.
55. Прояви недобросовісної конкуренції у сфері ЗЕД.
56. Договірні майнові санкції за порушення зовнішньоекономічних контрактів.
57. Особливості стягнення штрафних санкцій зі порушення зовнішньоекономічних контрактів.
58. Характеристика адміністративно-господарських санкцій за порушення правил здійснення ЗЕД.
59. Суб'єкти застосування адміністративно-господарських санкцій за порушення правил здійснення ЗЕД.
60. Застосування антидемпінгових заходів у сфері ЗЕД.
61. Застосування спеціальних заходів у сфері ЗЕД.
62. Компенсаційне мито у сфері ЗЕД.
63. Припинення експортно-імпортних операцій.
64. Застосування індивідуального режиму ліцензування.
65. Обмеження та зупинення зовнішньоекономічної діяльності.
66. Санкції за порушення валютного законодавства у сфері ЗЕД.
67. Вплив Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на здійснення зовнішньоекономічної діяльності.
68. Угода СОТ про спрощення процедур торгівлі.
69. Генеральна угода про тарифи і торгівлю.
70. Угода про процедури ліцензування імпорту.

## ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ..... 3
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ..... 5
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН..... 5
НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕКТ ЛЕКЦІЙ..... 6
Лекція 1. Поняття, види та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності ..... 6
Лекція 2. Державне регулювання овнішньоекономічної діяльності... 15
Лекція 3. Форма та зміст овнішньоекономічних контрактів..... 27
Лекція 4. Правила ІНКОТЕРМС у овнішньоекономічних контрактах..... 34
Лекція 5. Розрахунки за контрактами ЗЕД ..... 41
Лекція 6. Манкції за порушення правил здійснення ЗЕД ..... 48
Лекція 7. Правила здійснення овнішньоекономічної діяльності в умовах євроінтеграційних процесів ..... 61
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІД ЧАС ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ....91
ДОДАТКИ ..... 93
Банкт тестів для самоконтролю здобувачів вищої освіти за темами практичних занять..... 93
Завдання для самостійної роботи. ..... 99
ПИТАННЯ ДЛЯ ІСПИТУ / ЗАЛІКУ..... 114

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

***Е. Г. Бойченко***
***Д. В. Зятіна***
***В. П. Попелюк***

# ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

***Навчально-методичний посібник***
***для студентів усіх факультетів та форм навчання***

Підписано до друку 12.01.2021.
Формат 60х84/16. Ум-друк. арк. 7,08.
Зам. № 2101-03.

Видано в ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. +38 050 7775901  +38 048 7959160
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.fenixbooks.com